

Sosiaalivakuutus

Tukien varassa
tasapainotellen s. 10

TEEMA: SOSIAALITURVA JA POLITIIKKA

Politiikan ylittämätön
kuilu s. 16

Perusäiti päättäjänä
s. 23

TUTKIJALTA

Lukevatko päättäjät
tutkimuksia? s. 35

16

Miksi edes köyhyyden tunnustaminen ei ole pelastanut perusturvaa laman alhosta? Jussi Förbomin kirjoittamassa artikkelissa asiaa pohtivat Olli Kangas ja Heikki Hiilamo Kelan tutkimusosastolta.

TEEMA

Sosiaaliturva ja politiikka

10 TERVEISET PÄÄTTÄJÄLLE

Tukien varassa tasapainotellen

16 POLITIIKAN YLITTÄMÄTÖN KUILU

Miksi edes köyhyyden tunnustaminen ei ole pelastanut perusturvaa laman alhosta?

21 NÄKÖKULMA

Miesten talous, naisten sosiaaliasiat

22 PERUSÄITI PÄÄTTÄJÄNÄ

Haastattelussa Kelan uusi valtuutettu Johanna Jurva

25 VASTAUKSIA

Asumistuki selkenee

26 MIKROSIMULAATIOMALLIT PÄÄTÖKSENTEON TUKENA

Haastattelussa Pertti Honkanen

30 LÄÄKEKUSTANNUKSET OSA TERVEYDENHUOLTOA

Haastattelussa Pertti Happonen ja Jaana Martikainen

KESKUSTELUA

9 KOLUMNI

Helena Pesola

14 PÄÄTTÄJÄRAATI

Vastaamassa neljä Kelan valtuutettua

32 KOLUMNI

Ilona Autti-Rämö

JOKA NUMEROSSA

6 KUMPPANI

Vertti Kiukas, SOSTE ry:n toiminnanjohtaja, Helsinki

33 TILASTOILMIÖ

Reeta Pösö: Takuueläke korotti Suomen vähimmäiseläkkeitä

34 VÄITÖS Yrjö Mattila

35 TUTKIJALTA

Henrik Jussila: Lukevatko päättäjät tutkimuksia?

37 JULKAISUT

39 TYÖSSÄ

40 SVENSKA SIDOR

43 JOSKUS ENNEN

Kela|Fpa®

Sosiaalivakuutus 3.2011. 49. vuosikerta. Sosiaali- ja terveysturvan asiantuntijalehti Kelan sidosryhmille. Vuonna 2011 ilmestyy neljä numeroa. Facktidsskrift om social- och hälsoskyddet för FPA:s intressentgrupper. Tidningen utkommer med fyra nummer år 2011 **Julkaisija** Kansaneläkelaitos, PL 450, 00101 Helsinki **Puhelin** 020 634 11 **Sähköposti** sosiaalivakuutus@kela.fi tai etunimi.sukunimi@kela.fi **Verkossa** www.kela.fi/sosiaalivakuutus **Päätoimittaja** Seija Kauppinen **Toimitussihteeri** Minna Latvala **Kieliasun tarkistus** Kaino Laaksonen **Kuvankäsittely** Nana Uitto **Toimituksen sihteeri** Christel Stenström **Kansi** Vesa Ranta **Taitto** BOTH Oy **Osoitelähde** Kelan osoiterekisteri **Osoitteenmuutokset ja tilaukset** sosiaalivakuutus@kela.fi tai puh. 020 634 1459 **Paino** PunaMusta Oy, Joensuu ISSN 0584-1410 Vapaasti lainattavissa, jos lähde mainitaan. Kirjoituksissa esiintyvät kannanotot eivät välttämättä vastaa Kelan kantaa.

Kelaa kuultiin hallitusneuvotteluissa

Tutkimus- ja tilastotieto helpottaa päätöksentekijöiden työtä.

Toisin kuin moni kansalainen luulee, Kela ei päätä Suomen sosiaaliturvan tasosta, ei jakamistaan tuista eikä esimerkiksi lääkärinpalkkioiden ja lääkekorvausten määristä. Kela vastaa sosiaaliturvan toimeenpanosta voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Kela voi kuitenkin kerätä tutkimus- ja tilastotietoa päätöksentekijöiden työtä helpottamaan ja kertoa kokemuksiaan sosiaaliturvan toimivuudesta ja asiakkaitensa tarpeista sekä tehdä ehdotuksia sosiaaliturvan kehittämiseksi. Kelaa kuullaan esimerkiksi silloin, kun laaditaan hallitusohjelmaa.

Johtaja **Helena Pesola** kertoo kolumnissaan, että aktiivinen vaikuttaminen hallitusohjelmassa kootaessa sai monen Kelan ehdotuksen nousemaan uuden hallituksen tehtäväliselle. Monimutkaisen asumistukijärjestelmän uudistaminen, opintotuen sitominen indeksiin sekä työttömyysturvan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotukset ovat esimerkkejä Kelan ehdottamista ja hallitusneuvottelijoiden hyväksynnän saaneista toimenpiteistä. Epävarma taloudellinen tilanne saattaa lykätä uudistusten toteutumista, mutta suunnitelmat ovat nyt kuitenkin olemassa. Kaikki Kelan ehdotukset eivät päässeet hallitusohjelmaan mukaan. Esimerkiksi lääkärinpalkkioiden korvaustasoa ei nosteta.

Mikko Niemelän tuoreen tutkimuksen mukaan kansalaiset eivät ole tyytyväisiä perusturvan tasoon. Toimeentuloturvaetuudet eivät heidän mielestään takaa taloudellista turvaa. Eniten tyytymättömiä ollaan kansaneläkkeeseen ja lasten kotihoidon tukeen.

Yli kolmannes tutkimukseen vastanneista pitää myös toimeentulotuen, opintotuen, työmarkkinatuen tai työttömän peruspäivärahan sekä äitiys- tai vanhempainpäivärahan määrää liian pieninä. Sen sijaan asumistuki, jonka riittämättömyyden on arveltu aiheuttavan toimeentulotuen tarvetta, ei kansalaisten mielipiteissä

nouse merkittävästi esiin. Tyytyväisimpiä kansalaiset ovat sairauspäivärahaan ja sairaanhoitokorvauksiin.

Kelan tutkijat **Olli Kangas** ja **Heikki Hiilamo** toteavat haastattelussaan, että usean laman seurauksena Suomeen on syntynyt kahtiajako, johon ei osattu varautua. Laman haihduttua kaikki kansalaiset eivät ole päässeet osallisiksi taloudellisen tilanteen paranemisesta vaan ovat jääneet köyhiksi. Hiilamo määrittelee perusturvan minimivaatimukseksi, että se on niin kattava, ettei synny pitkäaikaista tarvetta toimeentulotuen hakemiseen. Nyt moni joutuu varmistamaan selviytymistään arjessa toimeentulotuen avulla muutenkin kuin tilapäisesti.

Tutkijat pitävät hallitusneuvottelujen tulosta sosiaaliturvan kannalta tyydyttävänä. Valtaosa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle osoitetuista varoista kohdistuu nimenomaan perusturvaan. ■

Epävarma taloudellinen tilanne saattaa lykätä uudistusten toteutumista.

Seija Kauppinen

Seija Kauppinen

Saako Kela sinutella asiakasta?

Sinuttelu laajenee verkosta kirjeisiin ja päätöksiin.

Palvelusta syntyvä mielikuva voi perustua osittain siihen, onnistuuko valitsemaan kyseisen asiakkaan mielestä sopivan puhuttelumuodon: sinuttelun vai teitittelyn. Kelassa oman haasteensa tuo se, että asiakkainamme on kaikenikäisiä.

Tähän saakka Kelan päätöskirjeissä ja muissa asiakasteksteissä on käytetty teitittelymuotoa, vaikka sinuttelu alkoi yleistyä Suomessa jo 1970-luvulla. Opintoetuksien saajille lähettämässään kirjeissä ja tiedotteissa Kela siirtyi sinuttelemaan vastaanottajia runsaat 10 vuotta sitten.

Kelan toimistoissa ja puhelinpalvelussa asiakkaan puhuttelumuoto valitaan tilanteen mukaan. **Hanna Lappalaisen** tutkimuksen mukaan Kelan toimihenkilöil-

lä on erinomainen tilannetaju valita kussakin tapauksessa sopiva puhuttelumuoto.

Käytännön syistä teksteihin – sekä verkko- että paperiteksteihin – on valittava yksi puhuttelumuoto. Muiden viranomaisten viime vuosina omaksuma tapa sinutella asiakkaita tasoittanee tietä myös Kelalle.

Kelan sähköpostiviesteissä ja verkkosivuilla on alusta alkaen sinuteltu vastaanottajaa. Sinuttelu valittiin puhuttelumuodoksi myös Kelan asiakkaille tarjottuun verkoasiointiin eli asiointipalveluun sen tultua käyttöön 2004.

Puhuttelumuodon valinta nousi keskeisesti esiin tänä keväänä työnsä aloittaneissa hankkeissa, joissa selkeytetään päätös- ja muita asiakaskirjeitä sekä hakulomakkeita. Hankkeiden tapaamisissa monet kannatti-

vat sinutteluun siirtymistä, mutta osa puolusti tiukasti teitittelyä. Toukokuussa asiaa kysyttiin kelalaisilta intranetissä. Kyseilyn 1 159 vastaajasta 72 % prosenttia kannatti sinuttelua.

Ratkaiseva askel sinutteluun siirtymisestä tehtiin Kelan johtoryhmässä kesäkuussa 2011. Sinuttelemme asiakkaitamme uudistettavissa päätös- ja kirjeteksteissä sekä hakulomakkeissa.

Uudistuksessa tekstit pyritään muokkaamaan kaikin puolin helpommin lähestyttäviksi, missä sinuttelulla on oma vaikutuksensa. ■

Kaino Laaksonen
Vastaava kielenhuoltaja

TUTKIMUS

Kieli kuntoon,
entä kulttuuri?

KELAN ASIAKKAINA SAAMELAISET eroavat valtaväestöstä kielensä lisäksi myös asiointitavoissaan. Saamelaisilla on oma kulttuuri ja sitä ilmentävät perinteiset elinkeinot, joita voi olla vaikea sovittaa yhteen sosiaaliturvan lainsäädännön kanssa.

Tämä korostui haastatteluissa, jotka tehtiin saamelaisten kotiseutualueen viranomaisille keväällä 2011. Lakien määritelmät tuloista ja työllistymisestä eivät välttämättä sovi perinteisiin elinkeinoihin ja niistä saatuun toimeentuloon. Esimerkiksi poronhoidosta saadun tulon merkitystä poronhoitajan toimeentulolle voi olla vaikea arvioida.

”Vaikka perinteisiä elinkeinoja harjoitetaan suhteellisen vähän tai muiden elinkeinon ohella, niillä on myös kulttuurinen merkitys, jota ei saa väheksyä. Saamen kulttuurin ja elinkeinon tuntemusta tarvitaan Kelan asiakaspalvelussa, ratkaisukäytännössä ja lainsäädännön soveltamisessa sekä lakeja säädettäessä”, korostaa tutkija **Maija Faurie**.

Kelan saamenkielisiltä nettisivuilta löytyvät saamenkieliset selkoesitteet eri elämäntilanteisiin sekä toimintaohjeet siitä, kuinka Kelasta voi saada palvelua saameksi.

Lue lisää ▶ Faurie M. Saamelainen Kelan asiakkaana. Kelan tutkimusosasto, selosteita 75. www.kela.fi/tutkimus ▶ Julkaisut

TULOSSA

Etätulkkaus
parantaa palvelua

VAMMAISTEN HENKILÖIDEN MAHDOLLISUUS saada tulkkauspalvelua etätulkkauksena laajenee lähivuosina. Etätulkkaus helpottaa tulkkauspalveluiden käyttöä varsinkin tilanteissa, jolloin on pulaa tulkeista.

Kela kokeilee etätulkkausta jo loppuvuodesta pienen asiakasryhmän kanssa. Ensi vuonna palvelu laajenee muille käyttäjille.

Kela hankkii etätulkkausta käyttäville asiakkaille palvelun käyttöön tarkoitettuja atk-laitteita ja käyttöyhteydet. Kahden seuraavan vuoden aikana etätulkkauslaitteita arvioidaan hankittavan noin 1 000 asiakkaalle.

Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut siirtyivät Kelan hoidettavaksi vuosi sitten. Palveluita käyttää noin 4 700 asiakasta. Tulkkaustilauksia tehtiin vuoden aikana noin 85 000, joista 94 %:lle pystyttiin järjestämään tulkki.

Lue lisää ▶ www.kela.fi/vatu

PUHELINPALVELU

Elisasta tuli
Kelan operaattori

KELAN VUONNA 2010 järjestämän julkisen tarjouskilpailun perusteella Kelan uudeksi tietoliikenne- ja puhelinoperaattoriksi valittiin **Elisa Oyj**.

Kelan ja Elisän välisen sopimuksen mukaiset dataliikenne- ja puhelinpalvelut siirtyivät Elisän toimitettaviksi elokuun loppuun mennessä.

Pelkästään Kelan palvelunumeroihin tulee vuosittain yli kolme miljoonaa puhelua. Verkkosivuilla vierailtiin vuonna 2010 lähes 14 miljoonaa kertaa, ja verkkoasiointiin tunnistauduttiin yli 6,5 miljoonaa kertaa. Dataliikenteessä päätetapahtumia on vuosittain noin kaksi miljardia.

TULOSSA

Liitteet perille
sähköisesti

TÄNÄ SYKSYNÄ KELASSA käynnistyy useita projekteja, joissa parannetaan verkkoasiointia. Yksi tärkeimmistä kehityskohteista on mahdollisuus toimittaa liitteitä Kelalle sähköisesti.

”Liitteiden toimittaminen verkossa on ollut yksi toivotuimmista uusista palveluista”, kertoo kehittämisspääällikkö **Jaana Carlenius**.

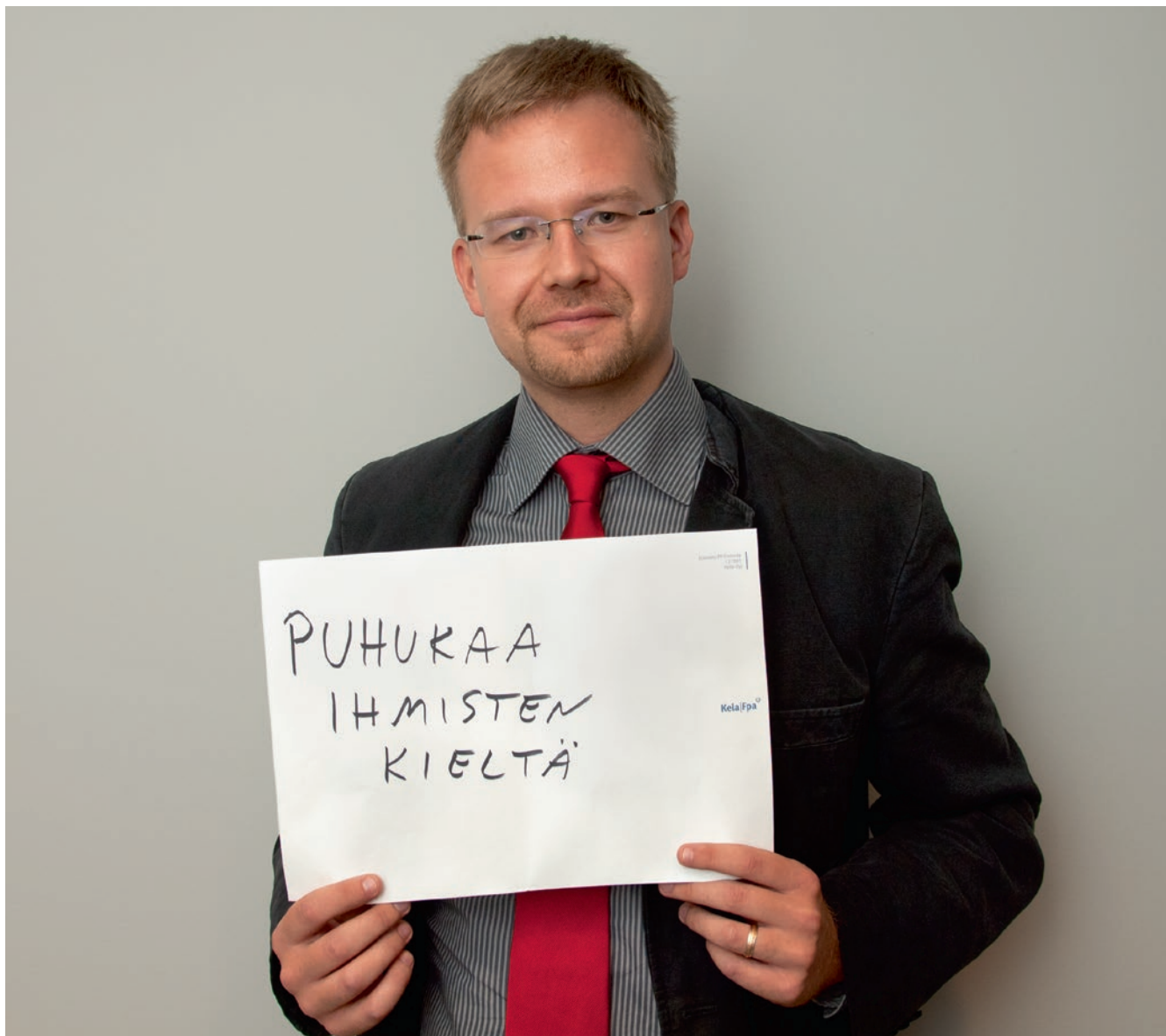
Liitteiden toimittaminen verkossa otetaan käyttöön kesäkuussa 2012. Lähitulevaisuudessa kehitetään myös suojattua viestinvälitystä Kelan ja asiakkaan välille.

Kolmas tärkeä uudistus on tarjota mahdollisuus asioida verkossa jonkun toisen henkilön puolesta. ”Esimerkiksi ikäänynneen vanhemman asioita ei tarvitsisi enää tulla valtakirjan kanssa hoitamaan konttoriin vaan ne voisi hoitaa kätevästi verkossa”, Carlenius toteaa.

TUTKIMUS Kirsti Paadar Utsjoelta tekee saamelaishuveja, jollaisia ei kaupan hyllyltä löydä. Kirsti ja Uula Paadar kertoivat saamelaisten Kela-asiointinista Sosiaalivakuutuksessa 2|2010.

Palstalla Kelan yhteistyökumppanit kertovat työstään ja lähettävät terveisiä Kelaan.

Uusi, vahva vaikuttaja

Vertti Kiukas, SOSTE ry:n toiminnanjohtaja, Helsinki

"SOSTE ELI SUOMEN sosiaali ja terveys ry syntyi, koska sosiaali- ja terveysjärjestöt haluavat vaikuttaa nykyistä tehokkaammin yhteiskuntaan.

SOSTE aloittaa 65 henkilön voimin ensi vuoden alussa, kun Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys, Sosiaali- ja terveyden keskusliitto ja Terveiden edistämisen keskus yhdistyvät. Kolmella perustajajärjestöllä on yli 500 yhteisöjäsenä ja niillä satojatuhansia henkilöjäseniä.

Minut valittiin uuden järjestön toiminnanjohtajaksi toukokuun lopussa. Aikaisemmin olen työskennellyt mm. Elämäntalouden toiminnanjohtajana ja nyt viimeksi erityisavustajana eduskunnassa.

Toimeentuloturvasa ja terveyspalveluis-

sa Kela on keskeinen laitos, jonka kanssa SOSTE tekee yhteistyötä. Monet jäsenjärjestömme keskustelevat esimerkiksi siitä, ovatko Kelan kuntoutustilaukset ennakoitavia. Yksilöitä taas kiinnostavat kuntoutuksen valintaperusteet.

Järjestömme ovat arvostelleet myös kuntoutuksen kilpailutuksia. Kela voisi vähentää toimijoita tai ainakin selkiyttää kenttää, jotta apu olisi löydettävissä.

Ehkäisevään työhön tulisi satsata, kun työuria yritetään pidentää. Valtio voisi Kelan välityksellä ja työnantajien kanssa edistää työssä jaksamista nykyistä enemmän.

Valtio joutuu tasapainottelemaan talous- ja terveystalouden kumppanin. Esimerkiksi on ongelmallista, että valtio saa päätteistä tulo-

ja, mutta kunnat ja sosiaalivakuutusjärjestelmä vastaavat päätteiden käytön aiheuttamista kuluista.

Vallan ja vastuun pitäisi yleensäkin määryä mahdollisimman yksinkertaisesti. Itse kannatan terveydenhuoltoon yksikanavaista rahoitusta. Silti esimerkiksi työterveyshuollon rahoitus toimii nyt hyvin.

Kelasta on kuultu yksikanavaista rahoitusta puoltavia ajatuksia, joten saanemme siitä myös näissä asioissa kumppanin.

Toivon, että Kela pystyy jatkamaan laadukasta tutkimustaan. Se tuottaa tietoa yhteiskunnan kehittymisestä ja väestön voinnista. ■

Hannu Kaskinen

TAPAHTUMAT Ryhmäkuvassa vasemmalta Lilian Morgensen (Tanska), Ragna Haraldsdóttir (Islanti), Svein Erik Gulliksen (Ruotsi), Annemarie Lauritsen (Tanska), Jukka Rantala (Suomi), Anne-Marie Qvarfort (Ruotsi), Helen Stoye (Ruotsi), Gissur Pétursson (Islanti), Katrin Westling Palm (Ruotsi), Per Åkesson (Ruotsi), Riitta Korpiluoma (Suomi), Jens Brøchner (Ruotsi), Liisa Hyssälä (Suomi), Joakim Lystad (Ruotsi), Adriana Lender (Ruotsi), Mikael Forss (Suomi) ja Sigridur Lilly Baldursdóttir (Islanti).

TAPAHTUMAT

Pohjoismaiden johtajat koolla Suomessa

POHJOISMAIDEN SOSIAALIVAKUUTUSLAITOKSEN JOHTAJAT kokoontuivat syyskuun alussa Helsingissä. Mukana oli 17 johtajaa kymmenestä eri sosiaalivakuutuslaitoksesta. Kokousta isännöivät Kela ja Eläketurvakeskus.

Kokouksessa olivat edustettuina Ruotsista Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten ja Inspektionen för Arbetslöshetsförsäkringen, Norjasta Arbeids- og velferdsdirektoratet NAV, Islannista Tryggingastofnun ja Vinnumálastofnun (Arbetsförmedlingen) ja Tanskasta ATP sekä Pensionstyrelsen.

Kokouksessa käsiteltiin mm. eri maiden eläkeuudistuksia ja laitosten uusia palvelustrategioita.

TULOSSA

Odotettu parannus asiakaspalveluun

MARRASKUUN ALUSSA KELASSA otetaan käyttöön uusi tietojärjestelmä OIWA, joka ohjaa hakemusten ratkaisua ja asiantuntijatyötä sekä tukee asiakaspalvelua.

Kelan asiakaspalvelija kirjaa järjestelmään asiakkaan yhteydenotot. Järjestelmä kokoaa tiedot asiakkaan Kelassa vireillä olevista asioista, tehdyistä ratkaisuista ja niiden asiakirjoista sekä asiakkaan henkilö- ja perhetiedot.

Uuden järjestelmän avulla Kela paran-

taa asiakaspalvelua ja nopeuttaa hakemusten käsittelyä, koska tieto asiakkaan kokonaistilanteesta on käytettävissä aiempaa paremmin.

Ensi alkuun järjestelmänvaihdos voi hidastaa palvelua, sillä vanha ja uusi järjestelmä ovat käytössä ainakin muutaman kuukauden yhtä aikaa.

TILASTOT

Kelasto täydentyi uusilla raporteilla

KELASTOSSA ON NYT 73 muokattavaa raporttia, joista käyttäjä saa Kelan etuuksiin liittyviä ja muita tietoja haluamallaan valinnoilla. Raportit on jäsenetty Kelaston sisällysluettelossa aiheittain ja etuuksittain.

Uusista raporteista voi etsiä tietoa esim. Suomen työkyvyttömyyseläkkeensaajista sairauden mukaan tai työttömien aktiivointiasteesta tai opintolainakannasta. Koko maan lääketiedot ovat saatavilla vaikuttavan aineen mukaan ATC-luokituksen 7 numeron tarkkuudella.

Lue lisää ▶ www.kela.fi/kelasto

ETUUKSET

Opiskelijakin voi sairastaa ulkomailla

EU- JA ETA-MAAHAN ja Sveitsiin lähtevien opiskelijoiden on syytä tarkistaa, että lompakossa on eurooppalainen sairaanhoitokortti. Myös vaihto-opiskelijat pääsevät il-

maisella kortilla hoitoon julkiseen terveydenhuoltoon Euroopassa.

Kortilla saa lääketieteellisesti välttämättömän sairaanhoidon paikallisessa julkisessa terveydenhuollossa. Opiskelija maksaa hoidosta vain asiakasmaksun. Hoidon oikean hinnan maksaa myöhemmin Suomen valtio.

Ilmaisen kortin voi tilata Kelan nettisivuilta verkkopankkitunnuksilla. Ennen lähtöä kannattaa myös selvittää, miten terveyspalvelut on opiskelumaassa järjestetty.

Lue lisää ▶ www.kela.fi/sairaanaukomailla

MATKAKORVAUKSET

Taksiuudistus eteni pohjoiseen

KELAN KORVAAMIEN TAKSIMATKOJEN keskitetty tilausnumero otettiin käyttöön 6. syyskuuta Kainuun sairaanhoitopiirissä ja 20. syyskuuta Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä.

Kun asiakas tilaa matkan keskitetystä tilausnumerosta, hän saa matkakorvauksen heti taksissa esittämällä Kela-kortin. Asiakas maksaa ainoastaan omavastuuosuuden, joka on 9,25 euroa yhdensuuntaiselta matkalta.

Kelan ja Taksiliiton sopima suorakorvausjärjestelmä otetaan käyttöön vaiheittain koko maassa vuoteen 2013 mennessä. Tällä hetkellä järjestelmä on käytössä Keski-Suomessa, Pohjois-Savossa, Kanta-Hämeessä ja Pirkanmaalla.

Lue lisää ▶ www.kela.fi/matkakorvaus

TAPAHTUMAT

Mitä kuuluu terveydenhuollon asiakkaalle?

KELAN TUTKIMUSOSASTO JÄRJESTI kesäkuussa Yksityissektori ja sairaanhoitovakuutus -seminaarin. Tilaisuudessa esiteltiin tuoreimpia tutkimustuloksia, jotka palvelevat ajankohtaisia pyrkimyksiä uudistaa sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusta. Päivän päätti paneelikeskustelu aiheesta ”Ohjaako sairaanhoitovakuutus lääkkeiden ja palveluiden käyttöä oikeaan suuntaan?”

Seminaarin esityksiin voi tutustua verkossa.

Lue lisää ▶ www.kela.fi/tutkimus > Esitykset, luennot ja seminaarit

TUTKIMUS

Toimittajat seuraavat eniten Kela

TIEDOTUSVÄLINEET SEURAAVAT JULKIS-HALLINNON organisaatioista kaikkein eniten Kelan viestintää. Tämä selviää Taloustutkimuksen Yritysviestintätutkimuksesta 2011.

Yleisarvosanaksi Kelan viestinnälle toimittajat antoivat 7,5. Kelan viestinnän vahvuus

oli kyselyn mukaan viestinnän luotettavuus. Tärkeimmäksi kehittämiskohteeksi vastajat nimesivät viestinnän nopeuden. Arviotavana oli kaikkiaan 27 julkisia palveluja tarjoavaa organisaatiota, mm. Tilastokeskus, THL, Ilmatieteen laitos ja Verohallinto.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisena toimittajat näkevät organisaatioiden ulkoisen viestinnän. Kyselyyn vastasi yhteensä 460 toimittajaa tammi-maaliskuussa.

VERKOSSA

1 900 kysymystä työttömyysturvasta

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ, Kela ja Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö TYJ koekelivät huhti-kesäkuussa työttömien asiakkaiden yhteisneuvontaa internetin keskustelupalstalla Suomi24:ssä. Kela suhtautuu myönteisesti yhteistyön mahdolliseen jatkoon. Pilotti osoitti, että kun käytännön haasteet saadaan ratkottua, yhteistyöstä on hyötyä sekä viranomaisille että asiakkaille.

Eri kävijöitä palstalla vieraili kolmen kuukauden aikana yhteensä 26 200. Viikossa palstalla kävi pari tuhatta kiinnostunutta. Kesäkuun loppuun mennessä asiakkaat lähettivät palstalle 1 900 kysymystä ja asiantuntijat antoivat 1 000 vastausta. Asiakkaat lähettivät palstalle 1 900 kysymystä ja asiantuntijat antoivat 1 000 vastausta.

SOSIAALIVAKUUTUS

Palautettasi odotetaan

SOSIAALIVAKUUTUS ON

SOSIAALI- ja terveysturvan asiantuntijalehti Kelan sidosryhmille ja yhteistyökumppaneille. Lehden painosmäärä on 15 000 ja se ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

Mistä aiheista sinä haluaisit lukea lehdestämme? Kenen mielipiteet kiinnostavat? Miten onnistuimme tässä numerossa? Lähetä palautteesi ja vinkki osoitteeseen sosiaalivakuutus@kela.fi.

Sosiaalivakuutus on maksuton. Jos tarvitset työssäsi ajankohtaista tietoa Kelasta ja sosiaaliturvasta, tilaa lehti osoitteesta sosiaalivakuutus@kela.fi.

Sosiaalivakuutuksen kaikki numerot vuodesta 2006 ovat luettavissa ja tulostettavissa Kelan verkkosivuilla.

Sosiaalivakuutuksen teemat 2011:
Nro 1: Terveydenhuollon rahoitus
Nro 2: Työnantaja ja sosiaaliturva
Nro 3: Poliitikka ja sosiaaliturva

Lue lisää ▶ www.kela.fi/sosiaalivakuutus

KOMMENTTI

Vihapuheen kohteena

”SAATANAN ***** kela, byrokraatinen paskalaitos joka ei ajattele miltä ihmisestä tuntuu”, kirjoittaa nimimerkki Nyt riittää!!!!!!! Suomi24-palstalla.

Kela on keskustelupalstojen ja mielipidekirjoitusten vakioaihe. Välillä tuodaan julki tärkeitä epäkohtia, mutta usein mielipiteet ovat kärjistettyjä, joskus jopa vihapuhetta.

Katleena Kortesuon mukaan ”Vihapuheella tarkoitan kieltä, joka lietsoo tarkoituksellisesti aggressioita ja pyrkii vaikuttamaan lukijoihinsa niin, että nämä

ryhtyvät vihaamaan tiettyä ihmisryhmää tai organisaatiota” (Ei oo totta -blogi, 27.7.2011).

Miltä tuntuu olla töissä paikassa, joka on provokatiivisten otsikoiden aihe ja välillä myös vihapuheen kohde? Moni ummistaa silmät Kela-uutisilta, osa pitää työpaikkansa salassa jopa naapurilta. Keskustelupalstoillekaan ei oikein uskalla mennä. On vaikea pitää työtään merkittävänä, jos päivästä toiseen saa henkisesti turpaansa.

On myös turhauttavaa huomata, että Facebookissa Vitun Kela -ryhmällä on enemmän tykkääjiä kuin Kelan omalla, lapsiperheen asioista tiedottavalla Kela-Kerttu-sivulla.

Voisiko vihapuheen taustoja yrittää ymmärtää? On ihmisiä, joilla on epävarma elämäntilanne ja taloudellinen ahdinko. Takana voi olla uuvuttava käynti toimistossa, epäselvyyttä hakulomakkeista ja turhautumista lakien monimutkaisuuteen. Ehkä tuki on lakkautettu tai evätty itsestä johtumattomasta syystä. Silloin

tuntuu huojentavalta, kun joku sosiaalisessa mediassa ymmärtää ja kannustaa, vaikka haistatan pitkät koko organisaatiolle.

Mutta toisella koneella keskustelun lukee kelalainen, joka on tehnyt työtään parhaansa mukaan. Hänkin tuntee toivottomuutta siitä, että lainsäädäntö on mutkikasta, eikä asioita saa selitettyä yksinkertaisemmin. Ehkä hän on hylännyt tai lakkauttanut tuen, koska hakemuksesta puuttuu lain mukaan pakollisia dokumentteja. Hän tekee työtään sääntöjen mukaan, vaikka se merkitsee vaikeaa tilannetta asiakkaalle.

Nimimerkki Nyt riittää!!!!!!! sai paljon vastauksia. Osa antoi neuvoja vaikeaan elämäntilanteeseen, osa jakoi Kela-kokemukset ärtyneenä. Herjaavimmat viestit ilmoittivat, että ”Kela on oikeesti mielivaltalaitos” ja ”Tiedän monia ihmisiä joita kela on kyykyttänyt itsemurhaan”. ■

Heidi Liesivesi

Kirjoittaja on Kelan tiedottaja.

Aktiivinen vaikuttaminen kannatti

Kelan vastuun ja inhimillisyyden jälki näkyy hallitusohjelmassa.

Hallitusohjelmien rakentamiseen kohdistuu suuria odotuksia ja intohimoja. Pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelma ei ole tässä suhteessa poikkeus. Me kelalaiset kerroimme omat näkemyksemme hoitamamme sosiaaliturvan toimivuudesta ja kehittämistarpeista. Näkemykset koottiin lainsäädännön kehittämissalkkuun, joka välitettiin eduskuntaryhmille ja hallitusneuvottelijoille.

Kelan sosiaalisen vastuun ja inhimillisyyden jälki näkyykin ohjelmassa aktiivisen vaikuttamisen ansiosta. Taloudellinen tilanne on ymmärrettävästi jättänyt monia tärkeitä asioita vielä selvittäväksi ja arvioitavaksi, mutta talouden synkempien pilvien väistyttyä on lupa odottaa monien meille ja asiakkaillemme tärkeiden asioiden eteenpäinmenoa. Kela haluaa antaa näihin selvitystöihin osaavan ja asiantuntevan panoksensa.

Kelan ja sen asiakkaiden näkökulmasta tärkeä asia on lupaus asumistuen uudistamisesta ja virtaviivaistamisesta. Toimeenpano sujuvoituu niin, että myös asiakkaiden on helpompi ymmärtää, miten asumistuki muodostuu. Kelan aktuaarien kädenjälki näkyy uudistamisen suuntaviivoissa. Opiskelijat puolestaan ovat varmasti tyytyväisiä opintotuen sitomisesta indeksiin. Nämä molemmat asiat olivat lainsäädännön kehittämissalkkussamme. Työttömyysturvan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotukset ovat myös mitattavia ja myönteisiä uudistuksia.

ENNEN VAALEJA KÄYTIIN vilkasta keskustelua kansliapäällikkö Kari Välimäen työryhmän esityksestä siirtää Kelan hoitaman sairaanhoitovakuutuksen maksut kuntien valtionosuuksiin. Asia oli esillä myös hallitusneuvotteluissa, ja me kelalaiset esitimme oman perustellun kielteisen kantamme. Onneksi hallitusohjelman laatijat ymmärsivät, että siirrolla ei olisi ratkaistu julkisen terveydenhuollon ongelmia. Sairausvakuutuksen lopettaminen työryhmän

esittämällä tavalla olisi kaventanut asiakkaiden valinnanvapautta ja jopa pahentanut julkisen puolen ongelmia. Kun Kela voi jatkossakin hoitaa sairaanhoitovakuutusta, voittajia ovat ennen kaikkea asiakkaat.

Yksityisillä palveluilla on terveydenhuollossamme merkittävä asema. Sairausvakuutus tukee kansalaisten omaehtoista ja ehkäisevää huolenpitoa omasta terveydestään ja hyvinvoinnista kustannustehokkaasti. Suomalaiseen malliin kuuluu, että julkinen ja yksityinen sektori täydentävät toisiaan. Molempia tarvitaan ja molemmille on tilaa toimia. Sairaanhoitovakuutus ei ole syypää julkisen terveydenhuollon ongelmiin. Liian usein kuulee edelleenkin syytteleviä puheenvuoroja, jotka kumpuavat aatteellisista poteroista ilman todellisuuspohjaa. Kela haluaa tuoda keskusteluun entistä vahvemmin tutkimukseen ja tosiasioihin pohjautuvaa tietoa toimeenpanemistamme etuuksista, jotta asioista voidaan puhua rehellisesti.

Itse olisin mielelläni nähnyt hallitusohjelmassa kirjauksen myös siitä, että lääkärinpalkkioiden korvaustasoa olisi nostettu Kelan esittämällä tavalla. Viimeinen korotus on tehty esityksestäni Holkerin hallituksessa vuonna 1989. Toivon todella, että se ei jää viimeiseksi, sillä korvaustaso on enää noin 25 % lääkärinpalkkiosta.

KELA KATSOO NYT rohkeasti ja tahtovasti tulevaan ja kehittää toimintojaan vahvasti asiakkaan näkökulmasta. Kela ei ole vain aineellisen tuen antaja. Työhömmme sisältyy syvällisempi henkinen tuki ja rohkaisu ihmisen arjessa. Kansalaisten tuki terveille sosiaaliturvan kehittämiseksi on edelleen Suomessa korkealla tasolla. Se on kuin lupaus tarttua uusiin haasteisiin ja luoda hyvän ja toimivan sosiaaliturvan avulla vankka pohja yhteiskunnan vakaalle kehitykselle. ■

Helena Pesola
Kirjoittaja on Kelan johtaja.

*Lupaus asumistuen
uudistamisesta ja
virtaviivaistamisesta
on tärkeä Kelalle
ja sen asiakkaille.*

Tukien varassa tasapainotellen

Kuinka Suomessa pärjää, jos toimeentulo riippuu erilaisista tuista? Jos vaikka opiskelee, hoitaa lapsia kotona tai on eläkkeellä? Onko silloin vaarassa tulla köyhäksi?

TEKSTI Mikko Penttilä KUVAT Vesa Ranta

Oulun Hovisuon skeittipuistossa huomaa, että vaikka syksy puskee jo päälle, ei kesä ole vielä kadonnut mihinkään. Lähikoulujen kellot ovat tuskin aloittaneet soittonsa, kun niiden pimpotus jo peittyy rullalautojen, temppupyörien ja potkulautojen rallatukseen.

Vuoden liikuntapaikaksikin valitussa puistossa tiivistyy eräs kaupungin valttikorteista: nuoria riittää. Kortin nurjakin puoli paljastui hiljan, eikä se ole enää lainkaan mairitteleva. Oulussa työttömistä yli kolmannes on alle 30-vuotiaita.

Skeittisessionsa keskellä taukoa pitäviä **Antti Mikkosta** ja **Alexi Klytseroffia** ei silti hirvitä. Ei, vaikka omat tulot tuskin päättä huimaavat.

”Opintotuki on tällä hetkellä 469 euroa ja 80 senttiä”, Klytseroff muistaa.

”Siitä menee vuokraan kolmisen sataa, joten vajaat sataseitsemänkymppiä jää muuhun. Ehkä sillä elää, nippa nappa”, Mikkonen laskeskelee.

”Meillähän on asiat harvinaisen hyvin, kun kumminkin aika pitkälle pärjää tuen kanssa. Ja opintolainaa voi aina ottaa. Se ei aja ketään velkavankeuteen.”

”Aika riskitöntä se tosiaan on. Mutta minä aion silti koettaa pärjätä pelkällä tuella. Saa nähdä, miten käy”, Klytseroff suunnittelee.

Vaikka nuorten miesten sinnittely pienellä tuella on ainakin osittain vapaaehtoista, he ovat tietoisia siitä, että kaikilla ei ole valinnanvaraa.

”On ihan hyvä, että perusturva ollaan korottamassa. Mutta onko se sittenkään tarpeeksi?” Klytseroff tuumii.

”On se enemmän kuin opiskelija saa”, Mikkonen huomauttaa.

”Turvaverkot on olemassa, mutta jos haluaa, kyllä niiden ulkopuolelle pääsee putoamaan.

Aika huonosti saa hommansa hoitaa, jos ilman asuntoa ja ruokaa jää”.

”Muut kantavat putoajien taakkaa, mutta toisaalta niin se on aina mennyt. Kyllä minä olen ensimmäisestä työpaikasta lähtien tiennyt, että veerot pitää maksaa”, Klytseroff sanoo.

Mikkonen on samaa mieltä.

”Totta kai jotkut käyttävät tukia hyväkseenkin. Siipeilijöitä yritetään karsia, mutta se taitaa olla se hinta, joka hyvinvointivaltiosta pitää maksaa.”

Nuoret vastuunkantajat rullaavat eteen päin, ja vaikka katsojaa huimaa, pysyvät pystyssä. Pikkutuloillakin pärjää, ainakin

jos luvassa on töitä ja kunnan tilipussi.

Vaan kuinka käy työuran toisessa päässä? Tuleeko eläkkeellä toimeen?

Pienet eläkkeet pistävät miettimään

”No mutta totta kai pannarin sekaan voi laittaa läskiä. Hyvää se on.”

”Juu, mutta ne laittoivat Ruotsissa oikein semmoisia karvaisia siannahanpalasia.”

Oulun kaupparilla keskustellaan pannukakkuresepteistä. **Tuure Sankarilla** on karuja muistoja sota-ajan ruotsalaispannarista.

”Minä ahneena olin ottanut vielä

kaksi palaa, enkä saanut niitä millään alas. Veljelle ja äitille koetin syöttää, vaan eivät-hän ne huolineet, semmoista karvapannaria”, Sankari nauraa.

Ahneella on likainen loppu, jos tuo nyt

Toriparlamentti ei saavuttanut eläkeasiassa yksimielisyyttä. **Tuure Sankarin** (edessä) mielestä kyllä pärjää, kun vain elää suu säkkiä myöten. **Jorma Korkeakoski** katsoi viisaimmaksi olla ottamatta kantaa suuntaa tai toiseen.

Seija Isokytö, **Jenna** ja **Eija Horttanainen**, **Raija Nisula** ja **Mona** ja **Pirjo Errajia** muistuttavat, että myös lastenhoito on aivan oikeaa, tärkeää työtä.

ahneutta oli. Pula-ajan houkutus ottaa evästä heti kerralla reilusti on voinut johtua siitä, että on ollut oikeasti nälkä.

”Nykyään ei kukaan näe nälkää, eikä kukaan jää ilman asuntoa. Hyvin meillä menee.”

Yksitoista vuotta eläkeläiselämää viettänyt **Ahti Pikkuaho** on hivenen toista mieltä. Kyllä paremmin voisi ja saisikin olla.

”Eläkettä ei makseta tarpeeksi. Pieniä eläkkeitä on kyllä luvattu nostaa, mutta vielä ei semmoista ole kuulunut.”

”Niin, totta kai jos ulkomailla pitää juosta, niin eihän se riitäkään”, nakkaa Sankari takaisin.

Paikalle kurvaa tuntemattomana pysyttelevä nainen, joka puuttuu herrojen jutusteluun. Vai että hyvin menee?

”Satavuotiaaksihan tässä pitää kohta olla työelämässä, jos meinaa pärjätä. Minäkin teen koko ajan kolmea työtä”, rouva aloittaa ja saa miehet hiljaiseksi.

”Asunnot maksavat ihan järjettömästi, ja vuokrat ovat aivan pilvissä, kun rahamiehet osaavat ottaa omansa. Ja jos olet vähävarainen, et saa lainaa, ja sitten on pakko mennä vuokralle. Minä en omalla eläkkeelläni tulisi toimeen, mutta onneksi on leskeneläke.”

”Niinhän se on, että jos annat kahdelle tonnin rahaa, niin toisella on vuoden kulluttua kaksi ja toisella ei yhtään. Aina on ollut köyhiä ja rikkaita ja tulee olemaan”, Pikkuaho pistää väliin.

Sankari virnuilee vieressä ja heittää lisää löylyä.

”Ei meillä ole oikeaa köyhyyttä, jos ei itse aiheuta sitä. Alkoholi- tai huumeongel-

ma se on melkein aina taustalla.”

”Kuka sillä perusturvalla muka elää, ei kukaan. Eikä satasen lisäys vielä paljon muuta”, nainen huomauttaa.

”Höpsis. Täälläkin leipäjön ensimmäisinä seisovat ajavat mersuilla. Siitä oli lehdessäkin”, Sankari sanoo, ja muut nyökyttelevät nähneensä jutun.

Sitten Sankari poistuu myymälään palvelemaan turisteja, ”ettei jää köyhäksi eläkeläiseksi”, ja muut jäävät miettimään, kuinka eläkevuosiin pitäisi oikein varautua.

”Monethan säästävät, mutta minä olen laulaja ja kuvataiteilija, eikä sillä edes kunnon elä, saati jää rahaa säästettäväksi”, nainen kertoo.

Pikkuaho tietää, kuinka asiat paranisivat edes piirun verran.

”Verotettavan tulon alarajaa on nostettava

ja niitä pikkueläkkeitä korotettava. Näin on luvattu, ja niin pitäisi myös tehdä.”

Perheet puskevat tukiviidakossa

Takaisin nuorten pariin. Myös Ainolanpuiston sorapoluilla tasapainoillaan, sillä **Jenna Horttanainen**, vuosi ja neljä kuukautta, hioo kävelytekniikkaansa. Äiti **Eija Horttanainen** seurailee harjoituksia. Kyllä se siitä lähtee, kyllä

”Täälläkin leipäjön ensimmäisinä seisovat ajavat mersuilla.”

sitä vielä omilla tolilla pystyssä pysytään.

Vaikka kävelemään oppimiset ja monet muut taidot yleensä karttuvatkin ihan itsestään, lapsiperheillä on usein muuta mu-rehdittavaa. Toimeentulo on turhan usein varsin täpärällä.

”On tosi hieno asia, että on erilaisia tukia, mutta melkoinen viidakko niiden hakeminen kyllä on”, moittii Horttanaisen seurana kahvitteleva **Pirjo Errajia**.

”Eikä niistä edes kerrota kaikkea yhdellä kerralla. Tietoa tulee tiipoittain”, Horttanainen nyökkyytelee.

”Niinpä. On vaikea eri tilanteissa tietää, mistä hakea mitään tukea ja mitä ylipääntään on saatavilla. Sitten jos yksi rasti jää puuttumaan hakemuksesta, sinne se jää, eikä mitään kuulu”, Errajia jatkaa.

Äitinsä sylissä päivää paistatteleva **Mona Errajia**, kymmenen kuukautta, ei sitä vielä tiedä, mutta eräänlainen syksyn alkaminen on pienokaisellakin edessä. Päivähoitopaikka pitäisi löytää, jotta äiti pääsisi töihin.

”Tästä me juuri puhuttiin. Mietittiin näitä päivähoitohakemuksia, työelämään palaamista ja tukien muuttumista. Liian usein nuoret äidit joutuvat miettimään näitä itsekseen, kun välttämättä ei ole ketään, jolta kysyä”, sanoo **Seija Isokytö**.

Ja liian paljon on sellaisia, joilla ei ole työtä, johon palata, eikä minkäänlaista toivoa sellaisen löytymisestääkään.

”Kyllä on selvä ero siinä, kuka käy töissä, kuka on työttömänä tai vaikka eläkkeel-

lä – kyllä sen näkee. Meillä on ihmisiä, jotka ovat ihan oikeasti köyhiä”, Errajia sanoo.

”Ja sitten on vielä semmoistakin köyhyyttä, joka ei näy päälle päin”, huomauttaa **Raija Nisula**.

”Leipäjonoissakin on monenlaista porukkaa. Tulee surullinen olo, kun näkee ne pitkät jonot.”

”Kyllä se perusturva on aika pikkuraha, sen nostamisen jälkeenkin. Sillä joutuu elämään ja pitäisi pystyä opiskelemaan ja työ-

listymään, mutta ei se oikein luo luottamusta tulevaisuuteen. Pitäisi olla sosiaaliskin elämää, mutta ei ole varaa, ja sitten sitä jää vain kotiin”, Errajia miettii.

”Ja näin syksyllä, kun harrastukset taas alkavat, ollaan tässä katseltu, että aika kalliita ne ovat. Ei kaikilla ole varaa harrastaa”, Isokytö jatkaa.

”Niin, ja esimerkiksi terveellinen ruokakin on usein kalliimpaa... Ongelmat kasaantuvat. Tulisi halvemmaksi hoitaa terveitä kuin antaa heidän sairastua ja sitten hoitaa sairaita”, Errajia sanoo.

Errajia on luottavaisin mielin lähdössä

työelämään, mutta avoimia kysymyksiä riittää. Yhteiskunta on muuttumassa, eikä ole selvää, kuinka hyvinvointia riittää kaikille jaettavaksi.

”Totta kai tulevaisuus mietityttää. Onko töitä ja jos on, paljonko ansioista lopulta jää itselle”, Errajia pohtii.

”Niinhän se on. Vaikka olisi miten pitkät työhistoriat, ei ole lainkaan varmaa, saako enää mitään, sitten kun pitäisi eläkkeelle päästä”, Nisula sanoo.

”Ja pienten lasten kotihoitoajasta pitäisi myös ilman muuta karttua eläkettä. Se on todella arvokasta työtä, joka maksaa itsensä takaisin.”

”Mutta nyt tuntuu, että rahat menevät ihan eri paikkaan. Onhan se törkeää, kuinka paljon sinne Kreikkaankin uppoaa”, Isokytö puuskahtaa.

”Onhan totta kai kiva auttaa, mutta voisi ensin auttaa tässä lähellä olevia”, Errajia huomauttaa.

”Niin juuri. Meillä on laitoksissa vanhuk-
sia, joita kukaan ei ehdi edes käyttää ulkona.”

Naisporukka alkaa melkein tuohtua, mutta vain melkein. Auringonpaiste ja leikkivät lapset vievät sittenkin voiton.

”Mutta kyllä me tulevaisuuteen silti uskotaan, kaikesta huolimatta”, Nisula naurahtaa.

”Siksi me ollaankin täällä!” ■

”Perusturva on aika pikkuraha nostamisen jälkeenkin.”

Oletko asioinut Kelassa? Miten palvelu pelasi?

Vastaamassa neljä Kelan valtuutettua.

Sanni Grahn-Laasonen Kokoomus

Kela tulee kuvioihin silloin, kun ihmisen arjessa on jokin pieni tai suuri murhe, iloinen tai surullinen. On hienoa, että palvelut ovat siirtyneet nettiin ja asiointi onnistuu sujuvasti verkon kautta. Kunpa Kela vielä osaisi kertoa palveluistaan arkikielellä niin, että jokainen ymmärtää.

Pentti Kettunen Perussuomalaiset

Olen ollut varsin vähän Kelan asiakkaana. Niillä muutamilla kerroilla ei ole ollut ongelmia.

Aino-Kaisa Pekonen Vasemmistoliitto

Olen ollut Kelan asiakkaana ja nauttinut mm. äitiyspäivärahasta, vanhempainvapaasta ja opintotuesta. Konkreettisin tuki oli äitiyspalkkaus. Palvelut ovat kohdallani pelanneet hyvin niin Riihimäen toimistossa kuin verkossakin.

Kristiina Salonen SDP

1990-luvun lopussa sain Kelasta opintotukea. Sain hyvää asiakaspalvelua toimistossa, mutta turhauin pitkiin käsittelyaikoihin. Sähköinen asiointi varmasti parantaa ainakin aktiiviväestön palvelukokemusta, mutta edelleen riittää Kelalla tehtävää.

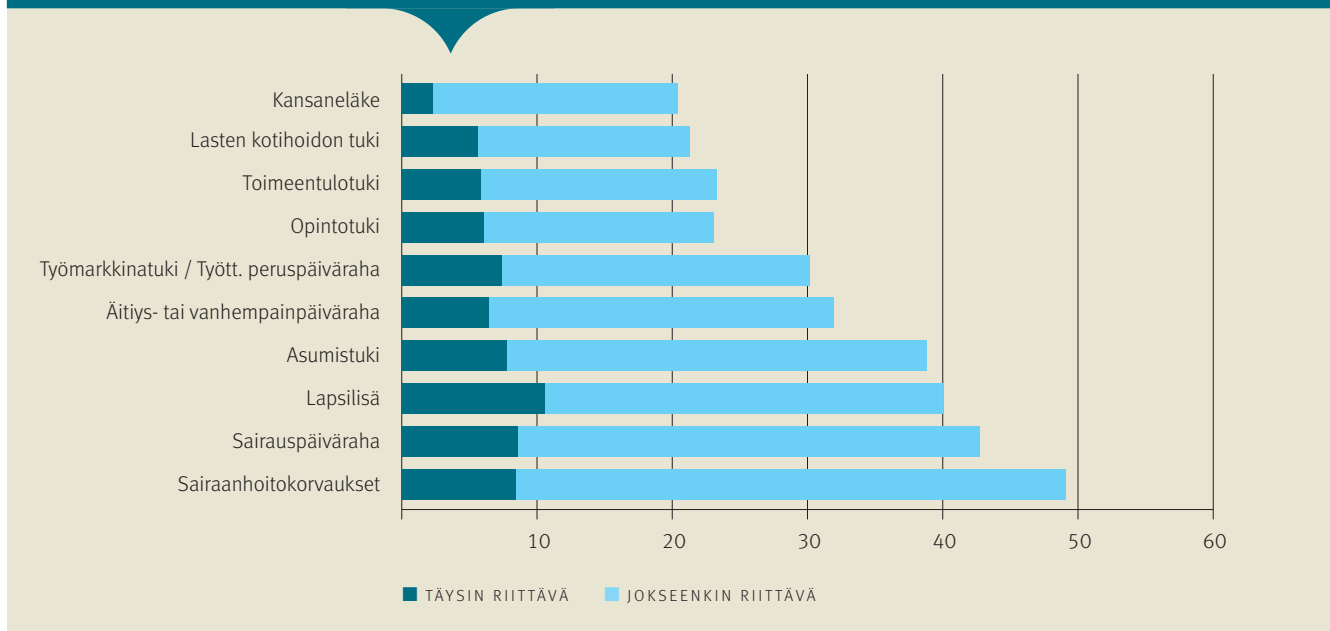

Jukka Kopra Kokoomus

Kun perheessä on neljä lasta, lapsilisät tulevat Kelasta joka kuukausi. Hammashoidon korvauksia olen myös saanut. Omalla kohdallani palvelu on pelannut loistavasti. Vaikeissa elämäntilanteissa tukien hakeminen voi olla aika mutkikasta.

Minna Latvala

SUOMALAISTEN NÄKEMYS TOIMEENTULOTURVAETUUKSIEN RIITTÄVYYDESTÄ VUONNA 2011, %

Ei riitä!

Suomalaiset pitävät etuuksien tasoa riittämättömänä.

MIKKO NIEMELÄ

Johtava tutkija
Kelan tutkimusosasto

VIIMEAIKAISESSA POLIITISSESSA JA julkisessa keskustelussa on ollut havaittavissa, että Suomessa on melko suuri konsensus sille, että sosiaaliturvan – erityisesti ns. perusturvan – taso ei enää vastaa sille annettuja tavoitteita taloudellisen turvallisuuden antajana. Tehdyt selvitykset ja tutkimukset tukevat yksi toisensa jälkeen sitä, että perustoimeentuloturvan varassa elävien toimeentulo on tiukassa, ts. etuuksien riittävyys on asetettu kyseenalaiseksi. Tätä konsensusta tukee myös hallitusneuvotteluissa aikaansaatu ratkaisu perusturvan tason korotuksesta.

Kelan tutkimusosaston TNS Gallupilla teettämien puhelinhaastattelujen perusteella konsensus etuuksien riittämättömyydestä koskee myös kansalaisten mielipidettä (kuvio). Etuudesta riippumatta väestön enemmistö pitää toimeentuloturvaetuuksia riittämättöminä.

Näkemyksissä on kuitenkin selviä eroja eri etuuksien välillä. Suomalaisen kriittisyys kohdentuu ennen muuta kansaneläk-

keen ja lasten kotihoidon tuen tasoon. Neljä viidestä vastaajasta arvioi nämä etuudet riittämättömiksi. Yli kolmannes vastaajista arvioi myös toimeentulotuen, opintotuen, työmarkkinatuen tai työttömän peruspäivärahan sekä äitiys- tai vanhempainpäivärahan tason riittämättömäksi.

Kenties hivenen yllättäen asumistuki, joka monissa laskelmissa on osoitettu ongelmalliseksi ja jonka riittämättömyyden on osoitettu kasvattavan mm. toimeentulotuen tarvetta, ei lukeudu kansalaismielipiteen valossa riittämättömimpien etuuksien joukkoon. Kuitenkin vain noin kaksi viidestä on sitä mieltä, että asumistuki on täysin tai jokseenkin riittävällä tasolla. Suurin piirtein yhtä moni arvioi lapsilisien tason riittäväksi. Kaikkein vähiten kriittisyyttä ilmenee sairauspäivärahan ja sairaanhoitokorvauksien tasoa kohtaan. Lähes puolet vastaajista arvioi sairaanhoitokorvauksien tason riittäväksi.

Kriittisyys kasvanut 2000-luvulla

Kriittisyys etuuksien riittävyttä kohtaan on yleisesti kasvanut kymmenen viime vuoden aikana. Muutos on ollut maltillista, mutta trendi on selkeä. Esimerkiksi asumistuen tasoa riittävänä pitävien osuus on laskenut kymmenessä vuodessa 55 %:sta 39 %:iin. Asumistuen ohella kriittisyys on lisääntynyt eniten kansaneläkkeen, opinto-

tuen ja lasten kotihoidon tuen tason riittävyttä kohtaan. Vain sairaanhoitokorvauksien tasoa riittävänä pitävien osuus on kasvanut (yhden prosenttiyksikön).

Eri etuuksien suhde toisiinsa on pysynyt melko muuttumattomana. Myös 2000-luvun alussa vähiten kriittisyyttä ilmeni sairaanhoitokorvauksia ja sairauspäivärahoja kohtaan. Lasten kotihoidon tuki, kansaneläke ja opintotuki ovat puolestaan olleet koko 2000-luvun riittämättömimmiksi arvioituja toimeentuloturvaetuja.

On hyvä muistaa, että kansalaismielipide ei useinkaan kerro siitä, miten asiat oikeasti ovat. Kansalaismielipiteen avulla voidaan kuitenkin hahmottaa esimerkiksi poliittisten toimenpiteiden legitimitettä. Tulokset kertovat, että etuuksien tasoa pidetään riittämättömänä. Eläkeläisille suunnatut etuudet ovat aiempienkin tutkimustulosten valossa sellaisia, joilla on suuri kannatusperusta takanaan. Opintotuen ja tiettyjen perusturvaetuuksien, kuten toimeentulotuen ja työmarkkinatuen edelle tässä tarkastelussa nousi lasten kotihoidon tuki. Se on jäänyt selvästi sivummalle keskustelussa toimeentuloturvan riittävytydestä. Kotihoidon tuki ja sen taso ovat myös seikkoja, jotka kannattaisi selvästi voimakkaammin liittää keskusteluun vanhempainvapaiden uudistamisesta. ■

Miksi edes köyhyyden tunnustaminen ei ole pelastanut perusturvaa laman alhosta?

TEKSTI Jussi Förbom KUVITUS Riikka Sormunen KUVA Annika Söderblom

Politiikan ylittämätön kuilu

Aluksi kärjistys: keskustalaisen, tulottoman maalaisväestön tueksi aikoinaan luotu perusturva ei ole ennen 2000-luvun alkua noussut olennaiseksi poliittiseksi kysymykseksi. Mikään puolue ei myöskään ole vaatinut sen lakkauttamista eikä parantamista. Niinpä se on jämähtänyt paikoilleen. Samaan aikaan kaupungeissa asuneiden, kokoomusta äänestäneiden toimihenkilöiden ja sosiaalidemokraatteja kannattaneiden teollisuusyöläisten ansioturva on jatkuvasti vahvistunut. Keskimääräiset tulot ovat vuodesta 1990 kasvaneet noin 40 %, kun taas toimeentulotuki on pysytellyt vuodesta toiseen lähes samalla tasolla.

Ennen 1990-luvun alun lamaa poliitikkojen ei kuitenkaan tarvinnut olla perusturvasta huolissaan. Silloin ehdoton valtaosa suomalaisista, myös työttömistä, oli ansiosidonnaisen turvan piirissä, eikä perusturva kaivannut poliittista vetoapua. Siksi politiikassa ei myöskään puhuttu köyhyydestä, vaan sen katsottiin jääneen historiaan 1950-luvulle unohtuneen maaseutu-Suomen kanssa.

Yliä Sorsan hallituksen (1983–1987) aikana uskottiin, että kun parannetaan sairausvakuutusta, työttömyysvakuutusta ja eläkkeitä, köyhyys häviää. 1970-luvun lopulta alkaen laadituissa hallitusohjelmissa perusturva terminä mainitaankin ensimmäisen kerran vasta Holkerin hallituksen (1987–1991) ohjelmassa.

Vasta lama ja sen kanssa samaan aikaan alkanut työelämän rakennemuutos mursivat vakiintuneen asetelman: Ahon hallitusohjelmassa (1991–1995) perusturvallisuuteen tai perusturvaan liittyviä mainintoja on jo seitsemän. Viimeistään sosiaalidemokraattien vetämien hallitusten piti Paavo Lipposen johdolla kuitenkin leikata valtion menoja, ja toisin kuin keskusta, nämä hallitukset olivat valmiita käymään käsiksi myös perusturvaan. Lipposen ensimmäinen hallitusohjelma (1995–1999) mainitseekin perusturvan enää vain kerran, ja toisesta (1999–2003) se on pudonnut pois kokonaan.

Lama ja politiikan suunnanmuutos

Useiden laman vuoksi käynnistyneiden kehityskulkujen seurauksena syntyi voimakas yhteiskunnallinen kahtiajako, johon ei ollut osattu varautua. Kelan tutkimusprofessorin **Heikki Hiilamon** mukaan rakennemuutosta kärjistikivät laman seurauksena tehdyt kohtalokkaat virheet, kuten osin sosiaaliturvan leikkauksilla rahoitetut suuret tuloveronkevennykset, sekä se, ettei heikennyksiä myöhemmin korjattu riittävästi. Edes Lipposen hallitusten laajapohjaisuus ei estänyt politiikan suunnanmuutosta, jota ohjasi epärealistinen usko työttömyyden nopeaan vähenemiseen ja jopa puoliintumiseen. Todellisuudessa työllisyysasteet eivät ole enää palanneet 1980-luvun lopun tai 1990-luvun alun tasolle.

Lamapölyn laskeuduttua kävi ilmeiseksi, etteivät kaikki kansalaiset enää päässeet osalliseksi talouden uudesta noususta. Ylimmän kymmenyksen ja erityisesti ylimmän prosentin tulot irtaantuivat selvästi muusta väestöstä. Hiilamon ja Kelan tutkimusjohtajan **Olli Kankaan** mukaan tämäkään ei silti riittänyt nostamaan perusturvan tasoa eikä etenkaan köyhyyttä politiikan agendalle. Poliitikot uskoivat, että sosiaaliturvan taso oli saavuttanut lakipisteensä, eivätkä tuntuvatkaan leikkaukset oikeuttaneet sen parantamista.

Kankaan mukaan suomalaisessa politiikassa on aina ennen kaikkea varauduttu pahimpaan ja uskottu, että jos ei tänään tule uusi lama niin huomenna viimeistään. 1990-luvun alun kriisiskenaario on näin vuosia myöhemminkin heijastunut poliittiseen diskurssiin, mikä on suonut ekonomistiselle talouspuheelle vahvan aseman julkisessa keskustelussa. Nykykeskustelussa sitä edustaa kamreerimaisen sin-

Olli Kangas ja Heikki Hiilamo pelkäävät talouden epävarmuuden uhkaavan perusturvan luvattua vahvistamista.

nikäs ja sinänsä perusteltu puhe kestävyysvajeesta.

”Vasta 1970-luvun puolivälissä köyhyyden diskurssi suuntautui etenkin brittiläistä yhteiskuntatutkimusta myötäillen ihmisten kykyyn osallistua kohtuullisella tavalla yhteiskunnan elämään. Hiitaasti mutta väistämättä uudenlainen köyhyydspuhe yleistyi myös politiikassa”, Kangas kuvailee.

Vasta tutkijoiden kiinnostus ja laajempi kansainvälinen huomio saivat politiikan noteeraamaan köyhyyden ongelman. Vuosituhannen vaihteessa sekä OECD että EU panivat merkille, että niiden kehittymättömmimmissä jäsenmaissa niin sanottu absoluuttinen köyhyys oli ja on paikoin yhä samalla tasolla kuin esimerkiksi Suomen kaltaisissa teollistuneissa maissa 1940-

ja 50-luvuilla. Seurauksena oli tukku köyhyyden ja syrjäytymisen vastaisia toimintaohjelmia.

”Suomessa tutkijat puolestaan kiinnittivät huomiota 1990-luvun lopussa valmistuneisiin tilastoihin tuloerojen kehityksestä ja nostivat esiin tulonjaon ja köyhyyden kasvun ongelmat. 2000-lu-

Ennen 2000-lukua politiikassa ei väitelyä perusturvasta.

vun alettua voitiin sitten yleisemminkin nähdä, mitä lamaa seurannut nousukausi oli merkinnyt hyväosaisille ja mitä vastaavasti perusturvan jäädytykset huonompiosaisille”, Kangas kuvailee.

Kuilu, jonka politiikka hiljaa hyväksyy

Heikki Hiilamo määrittelee perusturvan minimivaatimukseksi sellaisen kattavuuden, ettei synny pitkäaikaista tarvetta toimeentulotuen hakemiseen. Toisin on kuitenkin käynyt: inflaatio on ollut matalalla, ja ansiotaso on noussut merkittävästi. Perus- ja ansioturvan välille on muodostunut kuilu, joka on jatkuvasti kasvanut. Ansiotason nousu on heijastunut myös keskeisiin elinkustannuksiin, kuten asumisen hintaan. Asuntojen hintojen nousu ei ole kuitenkaan nostanut perustoimeentuloturvan tasoa.

”Hallituksen väristä riippumatta on suostuttu siihen, ettei perusturvaan tehdä riittäviä tarkistuksia. Tällaisilla politiikan ei-päätöksillä on hitaasti hoidettu taloutta, ja etuuksien taso on leikkaantunut. Toki ei-päätöksiä on käytetty tehokkaasti myös muina aikoina, ei vain viime aikojen politiikassa”, Kangas sanoo.

Vanhasen ensimmäisen hallituksen ohjelmassa (2003–2007) perusturva ansaitsi yhden maininnan, mutta toisessa (2007–2010/11)

jo viisi. Kesäkuussa 2007 hallitus asettikin Sata-komitean, jonka suositus johti siihen, että pääsääntöisesti kaikki perusturvaetuudet sidottiin indeksiin. Samalla luotiin takuueläke, mikä tarkoitti, että pienintä eläkettä saavien tulotasoa korotettiin noin 100 eurolla.

Hiilamon ja Kankaan mukaan Sata-komitea oli sekä akateemisesti että poliittisesti voimistuneen köyhyyspuheen kulminaatiopiste. Sen julkilausuttu tehtävä oli paitsi sosiaaliturvan uudistaminen ja yksinkertaistaminen myös köyhyden vähentäminen. Sitä suurempi pettymys oli komitean työn epäonnistuminen, minkä jälkeen erityisesti työttömien perusturvan kohentuminen alkoi vaikuttaa lähes toivottomalta tavoitteelta.

”Silloin näytti suorastaan kiveen kirjoitetulta, ettei sitä voida parantaa”, Hiilamo sanoo. ”Komitean sisään oli tuotu kaikki ne jännitteet, jotka ovat vuosien ajan estäneet järjestelmän kehittämistä. Ei siis voinut syntyä ehdotusta, joka olisi poistanut ne. Tärkeimmät uudistukset sovittiin hallituksen ja työmarkkinaosapuolten kesken komitean ulkopuolella. Toki myös 2008 alkaneella talouskriisillä oli suuri vaikutus.”

Myös Sata-komitean jälkeen tuloverotuksen progressiivisuus on jatkuvasti vähentynyt. Hyväosaiset maksavat siis yhä pienemmän

siivun huono-osaisten toimeentulosta. Perusturva on myös hävinnyt muille asioille poliittisessa tärkeysjärjestyksessä sekä sosiaali- ja terveysministeriön sisällä että sen ja muiden ministeriöiden välillä.

Taloudelle alistettu perusturvapuhe

Viime kevään hallitusneuvotteluissa prioriteetit pyrittiin lopulta asettelemaan uuteen asentoon.

”Jos ajattelee sitä, miten erilaiset leikkaustoimenpiteet kohdistuivat eri ministeriöihin, sosiaali- ja terveysministeriö oli voittaja, ja vieläpä niin, että valtaosa sen hallinnonalalle osoitetuista lisärahoista meni juuri perusturvaan”, Hiilamo toteaa.

Myös Kangas sanoo, että hallituksessa on nyt paljon aitoa yritystä nostaa sosiaalipolitiikka uudelle tasolle. Yksi tämän pyrkimyksen peruskivistä muurattiin hänen mielestään Sata-komiteassa.

”Nykyisessä poliittisessa ilmapiirissä on vallalla vahva perusturvapuhe, joka oli myös keskeinen osa viime kevään vaalikampanjointia. Yhtä kaikki uskon, että talous muodostuu tässä esteeksi, ja monia jo sovittuja suunnitelmia tullaan lykkäämään”, Kangas ennustaa.

Sinnikäs perusturvan puolustaminen ei kenties kerrokaan niinkään kunnianhimoisista parannustavoitteista kuin realipoliittisesta varautumisesta tulevaisuuteen.

”Johtava hallituspuolue kokoomus on sanonut, että ketään ei jätetä. Rahaa on kuitenkin vähemmän jaettavaksi, joten on väistämättä pohdittava, kenelle se suunnataan ja mikä on perusturvan asema. Mihin leikkauksia on oikeudenmukaista ja kohtuullista kohdistaa?”, Kangas muotoilee.

Toisaalta vaalit on nyt käyty, ja seuraavat ovat parhaassa tapauksessa vasta neljän vuoden päästä. Kankaan mielestä olisi suomalaisen poliittisen pelin perinteiden mukaista korottaa sosiaaliturvaa nimenomaan vaalien alla.

”Silloin voitaisiin sanoa äänestäjille, näettehän nyt, että olem-

me tässä synkkien talousvuosien jälkeen joka tapauksessa perusturvan asialla.”

Vieläkään poliittista pohdintaa ei siis ohjaa huoli niinkään köyhän kansanosan voimaannuttamisesta kuin kansantalouden kestävydestä. Jo ennen ensimmäisen budjetin hyväksymistä on käynyt ilmi, että puolueet ovat reagoineet hyvin eri tavoin kansainvälisen taloustilanteen nopeisiin muutoksiin. Hallituksessa on paineita lykätä perusturvan kohentamista vaalikauden lopulle.

Tässä kohtaa analyysi kytkeytyy alussa esitettyyn kärjistyksen. Vanhassa maailmassa valtio saattoi ottaa lainaa pitääkseen hyvinvointivaltion käynnissä, sillä seuraavan nousukauden uskottiin maksavan velat pois. Myös muiden kuin keskiluokkaisen palkansaajan toimeentulon uskottiin pysyvän järjestelmän kyydissä. Nyt näin ei enää ole, vaan talouden jatkuva turbulenssi tekee tulonjaosta nollasummapieliä. Tämä

Perusturvan varassa eläviä uhkaa yhteiskunnallinen osattomuus.

synsää perusturvan varassa eläviä väestönosia yhä kauemmas kokonaisvaltaisesta yhteiskunnallisesta osallisuudesta. Samalla kehitys kasvattaa sosiaalisten konfliktien mahdollisuutta.

Kataisen hallitusohjelmassa perusturva mainitaan viisi kertaa, mutta sen toteutuksesta vastaa poikkeuksellisen heterogeeninen koalitio. Sillä, kuten aiemmilla hallituksilla, on riippakivenään sosiaaliturvan kaksi- tai jopa kolmi- tai neliportaisen järjestelmän sisään rakennettu riippuvuusuhde. Jos työttömän peruspäivärahaa korotetaan, myös ansiosidonnainen päiväraha nousee automaattisesti. Ohjelmassa ei myöskään luvata luopua puolison tulojen tarveharkinnasta työmarkkinatuessa. Kumpikaan malli ei ole ajan tasalla yhteiskunnan voimakkaasti muuttuvien toimeentulon pelisääntöjen kanssa. On siis vaikea ennustaa, millaiseksi hallituksen todellinen sosiaalinen vastuu muodostuu. Siinä ovat mukana sekä vanhan hyvinvointivaltion palkansaajapuolueet kokoomus ja demarit että uuden työn ja perustulon politisoijat vihreät ja vasemmistoliitto, mutta historiallinen perusturvapuolue keskusta on oppositiossa. ■

Tulossa satasen korotus työmarkkinatukeen ja peruspäivärahaan

Hallituksen ensi vuoden budjettiesityksessä työttömän peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea aiotaan korottaa noin sadalla eurolla kuukaudessa. Lisäksi toimeentulotuen perusosaa korotetaan 6 %:lla. Korotusten on tarkoitus tulla voimaan ensi vuoden alusta.

Elokuussa Kela maksoi peruspäivärahaa 25 000:lle ja työmarkkinatukea 118 000 työttömälle työnhakijalle. Lisäksi 9 700 henkilöä sai Kelasta kotoutumistukea, jota korotus myös koskee.

Työttömän perusturva on nyt 25,74 e/pv. Ilman lapsikorotuksia tai tarveharkintaa tuki on noin 553 e/kk.

Työmarkkinatuen ja peruspäivärahan saajista suuri osa saa myös asumistukea ja toimeentulotukea. Kelan ja toimeentulotuen yhdistetty rekisteri marraskuulta 2009 kertoo, että työmarkkinatuen saajista 53 %

sai asumistukea, 35 % toimeentulotukea ja 30 % sekä asumistukea että toimeentulotukea.

Jotta tulossa oleva korotus ei leikkaisi asumistukea, yleisen asumistuen perusomavastuun lähtötasoa on tarkoitus nostaa saman verran eli noin sadalla eurolla. Toimeentulotuen saajilla korotuksen vaikutus jää pienimmäksi.

”Jos työmarkkinatuen saajalla toimeentulotuen tarve perustuu suurelta osin isoihin asumiskustannuksiin, lopulliseksi hyödyksi jää toimeentulotuen perusosan korotus, joka yksin asuvalla tulee olemaan noin 25 euroa”, toteaa johtava tutkija **Pertti Honkanen** Kelasta.

Jos korotus tulee voimaan, asiakkaiden ei tarvitse hakea korotusta, vaan Kela laskee sen automaattisesti. Työttömyysturvan uusi määrä näkyy asiakkaille postitettavasta maksuilmoituksesta. Asumistuessa korotus näkyy seuraavan tarkistuksen yhteydessä.

Työmarkkinatukeen ja peruspäivärahaan on tehty tasokorotus viimeksi 1.3.2002, jol-

loin tukea nostettiin 0,84 snt/pv. Tämä liittyi ns. köyhyyspakettiin (HE 208/2001).

Kelan rooli vähäinen vuorotteluvapaissa

Syksyn alussa työministeri Lauri Ihalainen herätti keskustelun vuorottelukorvauksen leikkaamisesta. Ehdotus on mukana hallituksen budjettiesityksessä. Sen jälkeen puhelin on soinut myös Kelan viestinnässä, kun toimittajat haluavat lisätietoa vuorottelijoista ja heille maksettujen korvausten määristä.

Kelan rooli vuorottelukorvauksissa on kuitenkin vähäinen. Viime vuonna työttömyyskassat maksoivat vuorottelukorvauksia 85,4 miljoonaa euroa ja Kela 0,3 miljoonaa euroa. Työttömyyskassoista vuorottelukorvauksia maksettiin 17 100 henkilölle ja Kelasta 160 henkilölle.

Vuorottelukorvaus on nykyään joko 70 % tai 80 % työttömyyspäivärahasta. Kun vuorottelukorvaus lasketaan tämän vuoden peruspäivärahasta, se on joko 387 e/kk tai 443 e/kk.

Minna Latvala

Jaana Kuusipalo toimii nykyisin naistutkimuksen yliopistonlehtorina Tampereen yliopistossa.

Miesten talous, naisten sosiaaliasiat

Talous ja sosiaalinen asettuvat vastakkain, kun poliittista vallankäyttöä katsotaan sukupuolinäkökulmasta.

Naistutkimuksessa painotetaan, kuinka sosiaalipalvelut ovat hyvinvointiyhteiskunnassa olleet naisten aluetta ja sosiaalivakuutus miesten. Sosiaaliturvan toimijoita ovat myös kolmas sektori ja työmarkkinajärjestöt, joiden johdossa on lähinnä miehiä.

Naistutkimuksen uranuurtaja **Jaana Kuusipalo** väitteli kesäkuussa yhteiskuntatieteiden tohtoriksi. Hän syventyi valtio-opin väitöskirjassaan poliittisen edustuksen sukupuolittumiseen Suomessa.

”Valta sukupuolittui Suomessa, kun naiset keskittyivät hyvinvointipoliittikkaan”, Kuusipalo kiteyttää.

1960-luvun naisliike halusi naiset palkkatoihin ja vaati julkista päivähoitoa. Kuusipalo ei vähättele saavutuksia, mutta näkee ”äidillis-sosiaalisen toimintakentän” syrjäyttäneen naiset poliittisista huipputehtävistä.

Kuusipalo päätelee uuden eduskunnan valiokuntien kokoonpanojen vahvistavan väitöskirjansa tuloksia. Naisia on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan jäsenistä 82 % ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnassa sekä sivistysvaliokunnassa 70 %. Näillä aloilla naisia pidetään asiantuntijoina. Vastaavasti valtiovarainvaliokunnassa miehiä on 76 %.

Perinteinen jako pätee myös siinä, että sekä sosiaali- ja terveystieteiden että peruspalvelu-

ministeri on nainen. Kuusipalo ei silti halua vaihtaa ministereitä sukupuolensa takia, sillä Paula Risikko ja Maria Guzenina-Richardson ovat luoneet poliittisen uransa sosiaalipoliittikan asiantuntijoina.

Valta karkaa naisilta, yhä

Jaana Kuusipalo aloittaa väitöskirjansa 1900-luvun alun äänioikeustaistelusta ja päätty 2006 presidentinvaaliin. Sukupuolijaosta puhuminen politiikassa on Kuusipalon mukaan järkevää jo siksi, että poliittiset naisjärjestöt ovat Suomessa olleet vahvoja 1900-luvun alusta alkaen.

”Demokratialle on ongelma, jos valta jakautuu sukupuolen mukaisesti eli jos vain toisen sukupuolen edustajia valikoituu kansanedustajiksi ja ministereiksi. Ongelma on myös se, että naisten ja miesten ajatellaan politiikassa edustavan eri asioita”, Kuusipalo alustaa.

Kuusipalo näkee tätä koskevan poliittisen murroksen ajoittuvan 1990-luvulle ja huipentuneen, kun Tarja Halonen valittiin presidentiksi 2000. Sittemmin Anneli Jäätteenmäki ja Mari Kiviniemi ovat toimineet pääministerinä.

”Julkinen keskustelu on siivittänyt naisia niin kutsutuille miehille alueille, mutta toisinpäin virtausta ei juuri ole”, Kuusipalo kommentoi.

Pohjoismaissa feministit ovat kiinnittäneet huomiota naisten saavuttamien huippupaikkojen varjoon. Jos presidentiksi tai pääministeriksi valitaan nainen, todellinen valta näyttääkin lipuneen globaaleille markkinavoimille. Valta tuntuu siis karkaavan naisilta.

Sukupuolittuminen päti Kuusipalon mukaan myös edellisissä presidentinvaaleissa, kun epäiltiin naisehdokkaiden tietämystä ulko- ja talouspolitiikoista. Lisäksi Tarja Halosta kutsuttiin vähätellen globaaliksi sosiaalipoliitikoksi. Valtamedia ei katsonut äitikanalaisen pystyvän näkemään kansankunnan etua.

”Pohjoismaista hyvinvointivaltiota on yleisesti pidetty onnistuneena talous- ja sosiaalipoliittikkien yhdistelmänä. Juuri näissä yhteiskunnissa naiset ovat hoitaneet sosiaalipoliittikkaa. Entä jos sosiaalipoliittikan mahdollisuudet viedään? Kuka vastaa köyhistä ja muista vähäosaisista?”

Näitä isoja kysymyksiä Kuusipalo haluaa tutkia jatkossa.

”Minua kiinnostaa, miten sosiaalisuus on muotoutunut ajan mittaan naisten julkisen poliittisen toiminnan alueeksi. Oliko se politiikkaa siten kuin talouspolitiikka? Entä onko asetelma muuttunut 15:nä viime vuotena?” ■

Hannu Kaskinen

Johanna Jurva haluaa uudistuksia omaishoidon tukeen ja lisää rahaa köyhille lapsiperheille.

Perusäiti päättäjänä

Kelan uusi valtuutettu Johanna Jurva on kansanedustaja, lähihoitaja ja yksinhuoltaja. Hänen mielestään etuuksien hakeminen on tehtävä helpommaksi.

TEKSTI Laura Kosonen KUVAT Annika Söderblom

Kansanedustaja **Johanna Jurvaa** jännittää. Syyskausi uutena perussuomalaisten kansanedustajana on alkamassa. Kuopus on juuri aloittanut koulun, ja haastattelukin pitäisi antaa. Kahdessa vuodessa Jurvan elämä on muuttunut niin paljon, ettei pää tahdo pysyä vauhdissa mukana: vastavalmistuneesta lähihoitajasta on tullut ensin Vantaan kaupunginvaltuutettu ja sitten kansanedustaja. Avioeroa seurannut yksinhuoltajuus on keikauttanut siviilielämän uusiksi.

”En ole suurten rakenteiden kehittäjä, mutta tavallisen ihmisen arjen tunnin hyvin”, sanoo Jurva, Kelan uusi valtuutettu.

Myrmannin kauppakeskuksen aamupäivävilinässä ollaan keskellä vantaalaista arkea, ja täällä Jurva on kotonaan. Hän on asunut koko ikänsä Myyrmäessä. Vanha työpaikka, suuri marketti, on kulman takana.

Johanna Jurva nousi eduskuntaankin tavallisuudella. Perusäiti.fi-nettisivuillaan hän kertoo, miten monimutkaista arki voi olla kahden lapsen opiskelevana yksinhuoltajana. Jurva valmistui lähihoitajaksi viime vuonna ja työskenteli eduskuntavaaleihin saakka vanhusten kotihoidossa. Vanhukset ja lapsiperheet ovat Jurvalle läheisimmät kohderyhmät. Poliitiikkaan hän lähti SMP:hen kuuluneen isoisänsä houkuttelemana.

”Isoisä vakuutti minut, että politiikassa pärjää tavallinen ihminen, jolla on sydän paikallaan.”

Omaishoidon tuki Kelan vastuulle

Vanhusten yksinäisyyteen Jurva puuttuisi kehittämällä päivätoimintaa ja omaishoitoa. ”Omaishoidon tukea täytyy nostaa. Vanhusten laitospaikkoja ajetaan alas, joten resursseja on saatava lisää kotihoitoon”, Jurva sanoo. Omaishoitoon hän toivoo järjestelmää,

joka joustaa hoitajan voimien mukaan: moni omaishoitaja tarvitsisi jaksakseen enemmän vapaata kuin lakisäätteiset kolme vuorokautta kuukaudessa.

Jurva ehdottaa harkittavaksi omaishoidon tuen siirtämistä kuntien vastuulta Kelan hoitettavaksi. ”Tuen saaminen ei saa olla kiinni asuinpaikasta. Loppuvuodesta monen kunnan rahat ovat lopussa ja tuet laitetaan jäihin.”

Kotihoidossa työskennellessään hän huomasi, että monelle vanhukselle tukien hakeminen on liian mutkikasta. ”Juuri kukaan omaishoitajista ei ollut hakenut eläkettä saavan hoitotukea. Meidän hoitajien aikaa kului turhan paljon lomakkeiden täyttämiseen.”

Hän uskoo, että Kelan kynnykset ovat turhan korkealla myös syrjäytyneille nuorille ja työttömille. Heillä ei ole voimia tarttua pa-

”Tunnen hyvin
tavallisen
ihmisen arjen.”

”Köyhyyden tuntee vain sen itse kokenut”, Johanna Jurva sanoo. Hän joutui hakemaan toimeentulotukea yksinhuoltajaopiskelijana.

pereiden täyttämiseen ja hakemuksen liitteiden etsimiseen. Tuki- en hakemista pitäisi Jurvan mielestä yksinkertaistaa.

Vain köyhä tietää köyhyydestä

Lastensa kautta Johanna Jurva on seurannut vantaalaisten lapsiperheiden elämää. Häntä huolestuttavat sukupolvelta toiselle periytyvä syrjäytyminen sekä päihde- ja mielenterveysongelmat, joiden hoitamiseen perheet eivät saa riittävästi tukea. Köyhyys puolestaan ajaa ahtaalle terveinkin perheen.

”Köyhän todellisuuden tuntee vain sen itse kokenut”, Jurva sanoo. Hän kokee itse tipahtaneensa tyhjän päälle, kun jäi yksinhuoltajaksi kesken lähihoitajaopintojen. ”Hain toimeentulotukea ja laskin jokaisen sentin, eikä elämä silti ollut hääviä.”

Jurva pohtii, missä kulkee kohtuullisen toimeentulon raja. ”Moini perhe saa juuri ja juuri maksettua asumisen ja ruokakulut, mutta eikö olisi kohtuullista, että olisi joskus varaa viedä lapset vaikkapa elokuviin.”

Jurva ohjaisi rahaa köyhille lapsiperheille esimerkiksi nostamalla yksinhuoltajien lapsilisän korotusosaa. Hänen mielestään on vää-

rin, että lapsilisä huomioidaan tulona, kun perhe hakee toimeentulotukea. ”Se käytännössä leikkaa köyhiltä perheiltä kokonaan pois tämän subjektiivisen oikeuden”, Jurva sanoo.

Myös tulorajoja lapsilisiin voisi Jurvan mielestä pohtia. ”Kyllä minusta on hassua nostaa lapsilisän yksinhuoltajakorotusta nyt kun saan kansanedustajan palkkaa”, Jurva toteaa.

Työ ei tuo vain rahaa

Tuore kansanedustaja puhuu mielellään yhteisöllisyydestä. Hän sanoo, ettei olisi itse selvinnyt ilman turvaverkkoaan: lähellä asuvia vanhempia ja muutamia hyviä ystäviä. Jurvan ihanne-Suomessa toisten auttaminen olisi arvossaan, työtä riittäisi kaikille siihen pystyville ja kuilu rikkaiden ja köyhien välillä kapenisi.

Jurvan mielestä työn ei pitäisi olla pelkkä rahakysymys, vaan omanarvontuntoa kohottava elämän perusta. ”Vaikka on tietysti ristiriitaista, että kotona olemalla tukirahaa jää käteen saman verran kuin töissä käyvällä ansioita matalapalkka-alalla”, Jurva sanoo.

Jurva hakisi mielellään miltei kädestä pitäen potentiaaliset työntekijät töihin.

”Lähipiirissäni on hyvä esimerkki. Neljän lapsen kotiäiti oli ollut kotona kymmenen vuotta. Hän siirtyi kotihoidontuolta työttömäksi kuopuksen täytettyä kolme vuotta. Työelämä tuntui pelottavalta. Puolen vuoden työttömyysjakson jälkeen entiselle kotiidille osoitettiin työharjoittelupaikka päiväkodista, ja vajaan viikon jälkeen hän sai sieltä oikean työpaikan.”

Apua suomalaisille

Johanna Jurvalle perussuomalaisuus tarkoittaa ennen kaikkea vähävaraisten suomalaisten asian ajamista. Puolueella ei ole virallista sosiaalipoliittista linjaa, mutta Jurvan mielestä on selvää, ettei sosiaalietuuksista ole varaa leikata. Opintotuki on pahasti ajastaan jäljessä, eikä asumistuki vastaa millään lailla pääkaupunkiseudun vuokratasoa.

”Hallituksen kaavailema 100 euron korotus työttömän perusturvaan on mielestäni oikea suunta”, Jurva sanoo.

Perussuomalaisuus nousee esille säästökohdeissa. Ensisijaisesti Jurva leikkaisi kehitysavusta ja EU-tuista sekä suitsisi ponnekkammin harmaata taloutta. Hän kuvailee itseään ”maahanmuuttorealistiksi” ja huomauttaa, että esimerkiksi ulkomaalaiset vangit maksavat yhteiskunnalle 29 miljoonaa euroa vuodessa.

Perussuomalaiset nousivat Kelan valtuustoon nyt ensimmäistä kertaa. Ryhmä ei ole vielä miettinyt yhteistä linjaa. Johanna Jurva toivoo politiikassa hyvää yhteistyötä puoluerajoista riippumatta. Tuoreella kansanedustajalla on myös paineita: neljän vuoden aikana olisi lunastettava äänestäjien antama luottamus.

”Sen ainakin tiedän, että pysyn omana itsenäni. Hoitajanakin pyrin olemaan luotettava ja helposti lähestyttävä. Olen tavallinen ja sitä haluankin olla.” ■

Johanna Jurvan ehdotukset Kelan valtuutettuna

- Omaishoidon tuen siirtäminen kunnilta Kelan hoidettavaksi täyttyä selvittää perin pohjin. Omaishoidon tukea on korotettava ja joustoja lisättävä omaishoitajien jaksamiseksi.
- Etuuksien väärinkäyttöihin täytyy puuttua tehokkaammin. Tuet eivät kuulu pimeää työtä tekeville.
- Tukien hakemista on yksinkertaistettava. Nyt ihmiset eivät tiedä, mihin tukiin he ovat oikeutettuja.

Asumistuki selkenee

Hallitus on sitoutunut yksinkertaistamaan yleistä asumistukea.

Hallitusohjelman mukaan yleisessä asumistuessa siirrytään lineaariseen tulosoitukseen ja kokonaisvuokramalliin. Perusomavastuita alennetaan 8 % ja hyväksytyt enimmäisasumismenot korotetaan 50 euroa kuukaudessa.

”Uudistukset helpottavat yleisen asumistuen hakemista ja hakemusten käsittelyä huomattavasti”, sanoo osastopäällikkö Anne Neimala Kelasta.

1 MITÄ TARKOITTAÄ LINEAARINEN TULO-OITUS?

Asumistuen myöntämisen edellytyksenä on, että ruokakunnan kuukausitulojen yhteismäärä ei ylitä vuosittain vahvistettavaa perusomavastuuta. Nykyään perusomavastuu määritellään laajojen taulukoiden avulla. Tulojen lisäys vaikuttaa tukeen vaihtelevasti erilaisissa ruokakunnissa, eri tulotasoilla ja eri puolilla maata.

Lineaarinen tulosoitus tarkoittaa, että perusomavastuu lasketaan kaavalla, jossa tulonlisäyksen vaikutus asumistukeen on sama kaikissa tuloluokissa ja ruokakunnissa riippumatta asunnon sijainnista.

2 MIHIN PERUSOMAVASTUUN TARKISTAMINEN PERUSTUU?

Korotetulla työmarkkinatuella tarkoitetaan hallitusohjelmassa kaavailtua noin 100 euron korotusta perusturvaan. Asumistuen perusomavastuu lähtee nousemaan työmarkkinatuen vähimmäismäärästä. Perusomavastuuta ei nykyisin huomioida lainkaan, jos yhden hengen ruokakunnan bruttotulot ovat enintään 555 e/kk. Oma vastuun alkamisrajan täytyy perusturva korotettaessa nousta, koska muuten korotus olisi leikannut asumistukea.

Hallitusohjelmassa todetaan myös, että asumistuen omavastuut alenevat 8 %. Tämä tarkoittaa sitä, että ruokakunnan tulot eivät leikkaa asumistukea niin paljon kuin aiemmin. Tässä vaiheessa ei ole vielä tietoa, miten tämä 8 %:n korotus toteutetaan.

3 MIKÄ ON KOKONAISVUOKRAMALLI?

Asumistuen suuruus määräytyy hyväksytävien asumismenon perusteella. Nykyjärjestelmässä enimmäisasumismenot määrittyvät taas varsin monimutkaisesti ja lukuisin perustein asunnon koosta perusparannusvuoteen.

Kokonaisvuokramallissa enimmäisasumismenoihin vaikuttavat ainoastaan ruokakunnan koko ja asumiskunta. Asumistuki määräytyy kokonaisvuokran perusteella, vaikka todelliset asumismenot olisivat tätä suuremmat.

Hallitusohjelman mukaan enimmäisasumismenot korotetaan 50 euroa kuukaudessa. Tämä on hyvä uutinen, koska hyväksyttävät asumismenot ovat olleet hyvin alhaisella tasolla, jolloin asumistuen osuus asumismenoista on jäänyt pieneksi varsinkin pääkaupunkiseudulla.

4 MIKÄ ON NYKYMALLIN SUURIN ONGELMA?

Se on vaikeaselkoinen, joustamaton ja työlöistävä. Asiakkaiden on vaikea arvioida, miten yleinen asumistuki määräytyy, ja onko heillä oikeus saada sitä.

Kelan pitää selvittää asiakkaalta talon peruskorjauksia, lämmitysmuotoja jne. Tätä varten asiakas joutuu lähettämään erilaisia liitteitä.

Kelalle on myös toimitettava tarkistus hakemus, kun ruokakunta muuttaa tai sen kokoonpano tai tulot muuttuvat. Asumistukea saavilta ruokakunnilta tuleekin yhteensä 450 000 hakemusta vuodessa. Kelan laskelmien mukaan yksi asumistukiratkaisu maksaa yli 50 euroa.

Yksi asumistukiratkaisu maksaa yli 50 euroa.

Uudistusten ansiosta hinta tulee laskemaan. Lisäksi odotetaan, että ratkaisemiseen kuluva aika lyhenee. Tavoiteaika on nyt 21 päivää. Se on tosin jo tänä vuonna alitettu koko maassa.

5 MILLOIN UUDISTUKSIA ON LUVASSA?

Hallituksen esitystä ryhdytään valmistelemaan tänä syksynä. Uudistukset tulevat näillä näkymin voimaan vuoden 2013 alusta, ja muutokset näkyvät asiakkaalle heti seuraavan tarkistuksen yhteydessä.

Vuonna 2012 tehdään taulukkorotuksia. Lisäksi Kelassa kehitellään parhaillaan suullista hakemista tietyille asumistuen asiakasryhmille. Selvitettävänä on myös vuokranantajatietojen sähköinen välitys.

Yleistä asumistukea saa kuukausittain noin 167 000 ruokakuntaa.

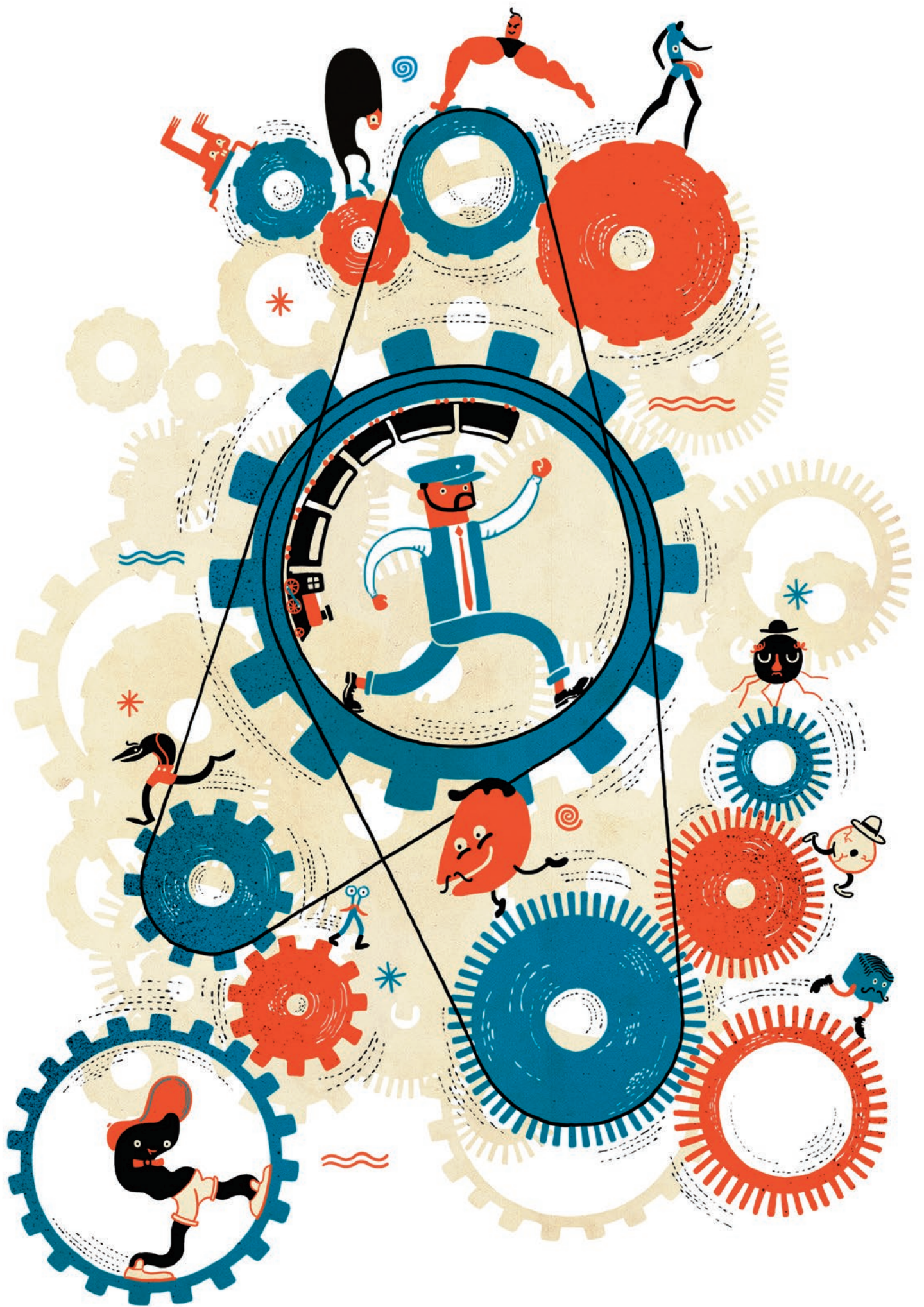
6 ONKO UUDISTUS RIITTÄVÄ?

Uudistus on pitkälti Kelan toiveiden mukainen. Käytäntö näyttää, miten hyvin se toimii.

Kelan tavoitteena oli, että neljä eri asumistuen järjestelmää olisi voitu yhdistää. Järjestelmät ovat tasoltaan ja määräytymisperusteiltaan erilaisia. Tämä on hallinnollisesti raskasta ja aiheuttaa myös asiakkaille ongelmia, erityisesti kun tuensaajan elämäntilanne muuttuu.

Selvitykset yhdistämisen mahdollisuuksista jatkuvat. Ensimmäisenä toivelistalla on, että opintotuen asumislisä yhdistettäisiin yleiseen asumistukeen. ■

Satu Kontiainen

Mikrosimulaatiomallit päätöksenteon tukena

Mikrosimulaatioiden hyödyntämistä päätöksenteossa on vaikeuttanut erilaisten mallien rinnakkainen käyttö. Nyt kehitetään hallinnonalojen yhteistä mikrosimulaatiomallia Tilastokeskuksen johdolla.

TEKSTI Hanna Moilanen KUVITUS Vesa Sammalisto

Sosiaaliturva ja verotus ovat mutkikkaita järjestelmiä, joissa lähes kaikki vaikuttaa kaikkeen. Kun siirtää yhtä kokonaisuuden osaa, muutkin liikkuvat.

Esimerkiksi jos työmarkkinatukea tai pienimpiä eläkkeitä nostetaan, se vaikuttaa yleensä etuuksien saajien asumistukeen, toimeentulotukeen ja verotukseen.

Näitä järjestelmän sisäisiä yhteisvaikutuksia voidaan mallintaa mikrosimulaatiomenetelmällä. Menetelmän etu on sen monipuolisuudessa. Sillä voidaan tarkastella uudistuksen vaikutuksia sekä julkisen talouden tasolla että yksilöiden käytettävissä olevien tulojen tasolla.

”Menetelmällä voidaan esimerkiksi selvittää, ketkä hyötyvät ja ketkä häviävät lainsäädännön muutoksessa. Tai jos verotukseen suunnitellaan muutoksia, voidaan arvioida, mihin marginaaliveroaste asettuu eri tulotasoilla”, johtava tutkija **Pertti Honkanen** Kelan tutkimusosastolta kertoo.

Monia laskelmia voidaan tehdä melko tarkasti myös Kelan omilla rekisteriaineistoilla.

”Esimerkiksi takuueläkkeestä voitiin laskea, kuinka moni saa takuueläkettä ja paljonko siitä koituu lisämenoja valtiolle”, Honkanen kuvaa.

Mikrosimulaatiota kuitenkin tarvittiin yhteisvaikutusten analyysiin. Miten ta-

kuueläke vaikuttaa yksilötasolla verotukseen, asumistukeen ja joissain tapauksissa toimeentulotukeen? Entä mitkä ovat näiden muutoksien yhteisvaikutukset valtion taloudelle?

Kolme kilpailevaa mallia

Mikrosimulaatiomenetelmän kansainväliset juuret juontavat 1950-luvulle. Suomessa alettiin kehittää omia malleja aktiivisesti 1990-luvulla.

Valtiovarainministeriö ja Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) ovat kehittäneet Tuja-malliaan. Toisaalla sosiaali- ja terveysministeriö on käyttänyt yhdessä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kanssa omaa Soma-mallia.

2000-luvun puolella alettiin lähinnä tutkijoiden toiveesta kehittää vielä kolmatta mallia, Juttua.

”Jo olemassa olevien mallien käyttö oli rajoitettua, eikä niitä luovutettu taustaorganisaatioiden ulkopuolelle, joten aloimme suunnitella Juttua”, Honkanen muistelee.

Kelan lisäksi Palkansaajien tutkimuslai-

tos ja Åbo Akademi olivat aktiivisesti mukana kehitystyössä.

Käytössä olevat kolme mallia ovat teknisesti hyvin erilaisia mutta sisällöltään samankaltaisia. Lisäksi malleja ylläpitävien ja työkseen käyttävien henkilöiden joukko on jokaisessa organisaatiossa pieni.

”Kolmen rinnakkaisen mallin ylläpitäminen on alkanut tuntua voimavarojen haas-

kaukselta. Kehitämme nyt Tilastokeskuksen johdolla uutta mallia, jossa pyritään yhdistämään olemassa olevien mallien hyvät puolet”, Honkanen kertoo.

Uusi malli yhdistää parhaat puolet

”Uudesta mallista pyritään tekemään mah-

dollisimman helppokäyttöinen, monipuolinen, tehokas ja avoimeen koodiin perustuva malli”, Honkanen visioi.

Kehittämistyöhön osallistuvat Tilastokeskuksen johdolla valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, THL, VATT ja Kela.

Pertti Honkasen työajasta suurin osa kuluu tällä hetkellä Tilastokeskuksessa uuden mallin rakentamisen parissa.

Mikrosimulaatio
mallintaa
uudistusten
vaikutuksia
yksilötasolla.

Mallin kehittäminen etenee kahdessa vaiheessa. Vuoden 2012 alkupuolella käyttöön saatava malli hyödyntää samaa Tilastokeskuksen tulonjaon palveluaineistoa kuin nykymallit.

Lisäksi Tilastokeskuksen on tarkoitus tuottaa myös laajempaa rekisteriaineistoa, johon pohjautuva rinnakkaismalli otetaan käyttöön Honkasen arvion mukaan vuoden 2013 mennessä.

”Uusi rekisteriaineisto on todennäköisesti moninkertainen verrattuna nykyiseen noin 10 000 kotitalouden otokseen perustuvaan aineistoon”, Honkanen arvioi.

”Aineiston suurempi koko mahdollistaa tarkempien ja pienempiin ryhmiin kohdistuvien arvioiden tekemisen.”

Toisaalta pienemmän aineiston etuna ovat siihen sisällytetyt haastattelutiedot, joita isoon aineistoon ei voida liittää.

Erilaisten ominaisuuksiensa vuoksi kaksi aineistoa jäävät todennäköisesti elämään rinnakkain ja täydentämään toisiaan.

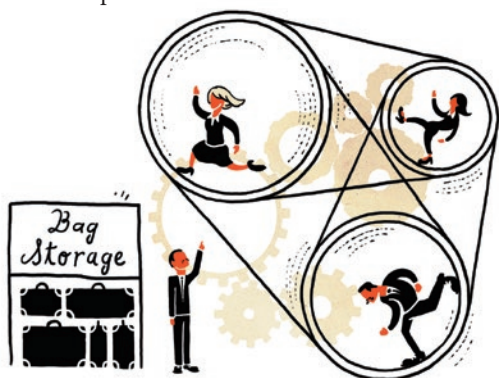
Iso ongelma aiemmissa malleissa on ollut niiden jääminen vain mallin kehittelemään organisaation käyttöön. Miten uudelle mallille mahtaa käydä?

”Lähinnä mallia kehitetään valtionhallinnon tarpeisiin. Kehittämistyön henki on kuitenkin se, että malli olisi avoin erilaisille tahoille. Tosin konkreettisista käyttöehdoista ja -maksuista ei ole vielä sovittu”, Honkanen kertoo.

Haasteita riittää edelleen

Pertti Honkasen mukaan mikrosimulaatiomenetelmien käyttö on vuosien saatossa lisääntynyt Suomessa.

Taustalla on tietoaisteistojen ja tiedonkäsittelyn kehittyminen. Myös päätöksentekijät ja tutkijat arvostavat entistä tarkempia arvioita.

Menetelmän kehittämiseen panostetaan Kelan tutkimusosastolla, johon on hiljattain palkattu kolme uutta tutkijaa työskentelemään mikrosimulaatiomallien parissa.

Myös eduskunnan sisäisessä tietopalvelussa avataan eduskuntaryhmille ja valiokunnille suunnattu mikrosimulaatiopalvelu kuluvan syksyn aikana.

Vaikka useat ongelmat ratkeavat uuden yhteismallin tultua käyttöön, haasteita jää silti tulevaisuuden varalle.

”Suomessa ongelma on se, että meillä ei ole dynaamisia malleja, joissa päästään mallintamaan työllisyyden ja eläköitymisen kehitystä tai väestönkehitystä pitkällä aikavälillä. Muissa Pohjoismaissa tutkimus on tällä saralla pidemmällä”, Honkanen selvittää.

Suomen aiemmat kolme mallia ja myös kehitteilyssä oleva uusi malli ovat niin sanottuja staattisia malleja. Tällainen malli kuvaa lainsäädännön muutosten välittömiä vaikutuksia eli julkisen talouden tai yksilöiden talouden tasolla tapahtuvia lyhyen aikavälin muutoksia. Mallilla ei pystytä kuvaamaan, miten toteutettava muutos vaikuttaa ihmisten tulevaan käyttäytymiseen.

Dynaamisessa mallissa pystytään huomiomaan käyttäytymisvaikutuksia ja väestön rakennemuutoksia pitkällä aikavälillä. Mallilla voidaan tarkastella esimerkiksi vuosia 2010–2050 ja arvioida, miten lainsäädännön muutokset vaikuttavat eläkkeelle siirtymiseen ja eläkemenoihin. Toisaalta voi tarkastella, vaikuttavatko vaikkapa verolainsäädännön muutokset ihmisten motivaatioon tehdä enemmän töitä.

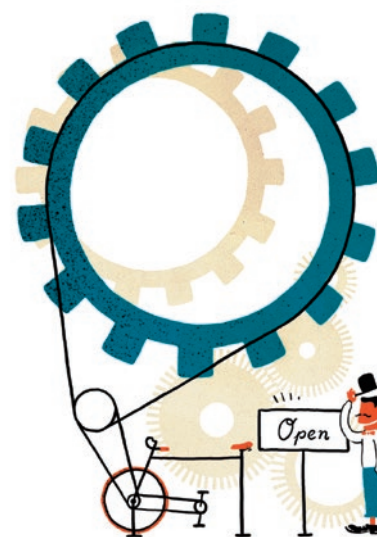
”Suomessa on jääty jälkeen myös staattisten mallien kehittämisessä. Ruotsissa ja Norjassa käytetään jo nyt paljon isompia aineistoja”, Honkanen arvioi.

Suomessakin on tavoitteita siirtymisestä dynaamisten mallien käyttöön. Konkreettisia toimenpiteitä ei kuitenkaan vielä ole tehty.

Pertti Honkanen on mallintanut verolainsäädäntöä erilaisilla laskelmilla ja malleilla jo ennen siirtymistään mikrosimulaatiomenetelmän pariin vuonna 2003. Varsinaista tähtihetkeä, jolloin tutkimuksella olisi ollut selkeä vaikutus ajankohtaiseen päätöksentekoon, hän ei kuitenkaan halua nostaa uraltaan esiin.

”Tämä on arkista ja jatkuvaa työtä. Sen voin kuitenkin sanoa, että mikrosimulaatiomallit ovat viime vuosien perusturvakeskustelussa auttaneet ymmärtämään sosiaaliturvajärjestelmän monimutkaisuutta.”

”Mallien avulla on opittu huomaamaan, miten korotus yhdessä kohdassa saattaa kumoutua toisaalla järjestelmän sisäisten yhteisvaikutusten vuoksi.” ■

”Mikrosimulaatiomallit avoimiksi kaikille”

”Mikrosimulaatiomenetelmät eivät ole salatiedettä, jota saa harjoittaa vain ministeriöiden kammioissa. Menetelmän ja aineistojen on oltava avoimia kaikille”, kansanedustaja **Osmo Soininvaara** vaatii.

Soininvaaran mukaan tutkimusten tuloksia voidaan käyttää valikoiden, jos ne eivät ole julkista tietoa.

”Perinteisesti tutkimuksiin luotetaan silloin, kun ne antavat miellyttäviä tuloksia. Muussa tapauksessa tutkimustulokset ohitetaan.”

Soininvaaran visiossa mikrosimulaatiomallit ovat avoimia ja niiden hyödyntämät aineistot maksutta käytettävissä kansalaisjärjestöille, poliittisille puolueille, eduskuntaryhmille ja muille aiheesta kiinnostuneille.

”Mallien käyttöneuvonta voisi olla maksullista”, Soininvaara ehdottaa.

Uuden yhteisen mallin rakentaminen saa pitkään mikrosimulaatiomenetelmien puo-

lesta puhuneelta Soininvaaralta varauksellista kannatuksen.

”Näin olisi pitänyt tehdä jo aikoja sitten. Erilliset mallit ovat olleet haavoittuvia ja täysin riippuvaisia tietyistä avainhenkilöistä.”

Soininvaara penää myös lisää riittävän laajoihin aineistoihin perustuvia laskureita, joilla kansalaiset voivat oma-aloitteisesti arvioida esimerkiksi miten keikkatyön vastaanottaminen vaikuttaa omaan käytettävissä oleviin tuloihin.

Muutamia laskureita on jo olemassa. Esimerkiksi Kelan sivuilla voi laskea oman asumistuen määrää, ja Verohallinnon sivuilla voi arvioida oman veroprosentin kehitystä.

”Väite, että jotkut voivat hyödyntää laskureita oman sosiaaliturvansa optimointiin, ei ole riittävä peruste laajempien aineistojen ja mallien pimeämiseen”, Soininvaara tiivistää.

PERUSTULOJA, VERTAISTUOTANTOA JA MARKKINOIDEN RAJOJEN PIIRTÄMISTÄ – AJATUSPAJOJEN AVAUKSIA SOSIAALITURVAN KEHITTÄMISEKSI

	<i>Ajatuspaja e2</i>	<i>Kalevi Sorsa -säätiö</i>	<i>Suomen Toivo- ajatuspaja</i>	<i>Vasemmistofoorumi</i>	<i>Vihreän sivistysliiton ajatuspaja</i>
PERUSTAMISVUOSI	2006	2005	2005	2006	2005
KESKEISET TAUSTAVOIMAT	Edistysmielisen tutkimuksen yhdistys, jossa jäsenenä mm. Suomen Keskusta	Suomen Sosialidemokraattinen Puolue	Kansallinen Kokoomus	Vasemmistoliitto, Kansan Sivistystyön Liitto, Yrjö Sirolan Säätiö	Vihreä liitto, Vihreät Nuoret ja muut vihreät järjestöt
VUOSIBUDJETTI	270 000 euroa	380 000 euroa	200 000 euroa	150 000 euroa	50 000 euroa
AVAUKSET	- ei konkreettisia avauksia	- useita julkaisuja	- ei konkreettisia avauksia	- vaatimus perustulosta julkaisussa Vasemmisto etsii työtä (2008)	- taustaselvityksen tekeminen vihreiden perustulomallille (2007)
SOSIAALITURVAN KEHITTÄMISEKSI	- julkaisut käsittelevät mm. osallistumisen haasteita ja köyhyyttä sekä vertaistuotannon mahdollisuuksia palvelutuotannossa	- puolustaa julkisia palveluja ja perusturvan korotusta - painottaa sosiaalipalvelujen roolia tasa-arvon näkökulmasta	- painottaa yksilön ja lähiyhteisön vastuuta hyvinvoinnin turvaamisessa	- pitää perustulon tavoitteena ihmisten autonomian lisääntymistä ja sosiaaliturvan yksinkertaistamista	- etsii vaihtoehtoisia hyvinvointimalleja bruttokansantuotteeseen perustuvilla mittareilla - onnellisuuden ja koetun hyvinvoinnin korostaminen
LISÄTIETOJA	www.e2.fi	www.sorsafoundation.fi	www.toivoajatuspaja.fi	www.vasemmistofoorumi.fi	www.visili.fi/thinktank.htm

Tankesmedjan Lokus (www.lokus.fi) ei vastannut haastattelupyyntöön. Perussuomalaisilla ja kristillisdemokraateilla ei toistaiseksi ole puoluetta lähellä olevaa ajatuspajatoimintaa.

Ajatuspajat sillanrakentajina

Millaisia avauksia ajatuspajat ovat tehneet sosiaaliturvan kehittämiseksi?

Poliittisia puolueita lähellä oleva ajatuspajatoiminta polkaistiin käyntiin Suomessa viitisen vuotta sitten. Ovatko ajatuspajat lunastaneet niihin kohdistetut odotukset kirkkaiden visioiden ja päivänpolitiikan ylittävien ajatusten tuottajana?

Viiden toimintavuotensa aikana ajatuspajat ovat nostaneet sosiaaliturvan saralla esiin ajatuksia perustulosta ja vertaistuotannosta. Erityisesti Kalevi Sorsa -säätiö on puolustanut julkisia palveluja ja pohtinut terveystalouden suuntaa.

Kriitikot ovat pitäneet Kansalaisvaikutuksen politiikkaohjelman vaikutuksesta perustettujen ajatuspajojen antia yhteiskunnalliseen keskusteluun vaatimattomana.

Kun ottaa huomioon, että sosiaaliturvan kehittäminen ei ole ajatuspajojen erityinen painopistealue ehkä Kalevi Sorsa -säätiötä lukuun ottamatta, voi syystä epäillä, ettei ajatuspajojen rooli sosiaaliturvan kehittämisessä ole merkittävä.

Se ei kuitenkaan tarkoita, että ajatuspajojen toiminta olisi turhaa.

”Ajatuspajojen vaikutusta täytyy verrata

tilanteeseen ennen ajatuspajoja. Tutkimuksen ja politiikan kentät ovat olleet Suomessa hyvin omalakisit ja erillään toisistaan. Ajatuspajat ovat osa jatkumoa, jossa pyritään rakentamaan yhteyttä näiden kahden maailman välille”, Kuopion hyvinvointitutkimuskeskuksen johtaja **Juho Saari** arvioi.

Tutkijat lähemmäksi päätöksentekoa

Kaikki ajatuspajat eli Ajatuspaja e2, Kalevi Sorsa -säätiö, Lokus, Suomen Toivo -ajatuspaja, Vasemmistofoorumi ja Vihreä ajatuspaja korostavat itsenäisyytään suhteessa taustapuolueisiinsa.

Oma rooli nähdään pikemminkin kaikille avointen selvitysten tuottajana kuin puolueen käsikassarana.

Yhteys puolueiden ja ajatuspajojen välillä näkyy kuitenkin tutkimusaiheissa ja valittavissa näkökulmissa. Esimerkiksi Vihreä ajatuspaja on esittänyt argumentteja perustulon puolesta ja Kalevi Sorsa -säätiö perustuloa vastaan.

”Ajatuspajojen tutkimuksissa ei ole kyse välittömästä politiikkaan vaikuttamisesta,

vaan varautumisesta siihen, että tietyt asiat nousevat päivänpolitiikan agendalle”, Saari muotoilee.

Saaren mukaan ajatuspajat ovat luoneet tutkijoille uuden areenan tehdä yhteiskuntapoliittisesti relevantteja tutkimuksia.

”Yleensä tutkijat kirjoittavat ensisijaisesti toisille tutkijoille. Ajatuspajat lähentävät tutkijoita yhteiskuntapoliittiseen päätöksentekoon ja suuremman yleisön kanssa käytävään keskusteluun.”

Sitran toiminta on osoittanut, että uudet ideat voivat edetä nopeasti suomalaisessa sosiaalipolitiikassa. Sitran yhdessä kuntien kanssa kehittämät palvelusetelimalit ovat yksi esimerkki nopeasti järjestelmän osaksi juurtuneesta ideasta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksesta riippuvaisten ajatuspajojen toimintaa ei voi asettaa resurssien suuremman Sitran rinnalle. Logiikka ideoiden nousulle on silti sama. Yhteiskunnallinen ympäristö vaikuttaa merkittävästi ideoiden juurtumiseen. Hyväkään idea ei etene, jos aika ei ole sille kypsä.

”Murrosaikoina ideoiden ja ajatuspajojen merkitys korostuu päätöksenteossa. Vakaina kausina intressiryhmien edut painavat, kuten Sata-komitean kohdalla huomattiin”, Saari muistuttaa.

Jos ajatuspajat osaavat nähdä maailmantalouden kuohunnassa enemmän mahdollisuuksia kuin uhkia, niiden avauksille voi olla lähiaikoina tilausta. ■

Hanna Moilanen

Lääkekustannuksia tarkasteltava osana koko terveydenhuoltojärjestelmää

Laatu, vaikuttavuus ja kustannustehokkuus ovat lääkealan keskeisiä strategisia tavoitteita seuraavien 10 vuoden aikana.

Lääkealan viranomaiset ja toimijat linjaavat näkemyksiään Lääkepolitiikka 2020 -julkaisussa. Julkaisu korostaa, että toimiva lääkehuolto on osa sosiaali- ja terveystalouden palvelujärjestelmää. Siksi lääkealan muutoksia, lääkkeiden kustannuskehitystä ja lääkekorvausjärjestelmää on tarkasteltava osana tätä kokonaisuutta. Yhteisiä tavoitteita ovat toimivat palvelut ja tyytyväiset asiakkaat.

Lääkehoidon on oltava tehokasta, turvallista, tarkoituksenmukaista ja kaikkien sitä tarvitsevien saatavilla.

Näiden linjausten mukaisesti Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea käynnisti kuluvana vuonna projektin, jonka tavoitteena on yhtenäistää kansallista lääkehoidon arviointia. Tietoa lääkkeiden hoidollisesta ja taloudellisesta arvosta tarvitsevat monet eri tahot, niin Lääkkei-

den hintalautakunta päättäessään lääkkeiden hinnoista ja korvauksista kuin käytännön hoitopäätöksiä tekevät lääkärit ja potilaat. Viranomaiset antavat hoitosuosituksia, ja sairaalat tekevät lääkehankintoja luotettavan tiedon pohjalta.

”Tarve arvioida lääkkeiden ja lääkehoidon kustannusvaikuttavuutta on noussut perinteisen teho- ja turvallisuusarvioinnin rinnalle viime vuosina yhä voimakkaam-

min. Lääkeala myös tarvitsee indikaattoreita, joilla pystytään nykyistä paremmin seuraamaan lääkealan kehitystä ja toimintaa. Kun lääkkeiden järjevä käyttö on keskeinen strateginen tavoite, tarvitaan enemmän tietoa siitä, miten ja mistä ihmiset saavat informaatiota lääkkeistään. Tiedolla pyritään vaikuttamaan myös siihen, ettei lääkettä käytetä ilman todellista syytä tai korvata lääkellä muita, yhtä hyviä tai jopa parempia hoitomuotoja”, sanoo Fimean lääkehoitojen arviointiprosessin johtaja **Pertti Happonen**.

Fimean ensimmäinen lääkehoitojen arviointiraportti valmistui migreenipotilaiden triptaaniilääkityksestä. Kesäkuussa julkaistun pilottiarvioinnin tavoitteena oli testata vertailevassa arvioinnissa käytettäviä uusia tilastomenetelmiä, arviointiin liittyviä prosesseja sekä kartoittaa arviointiin liittyviä resurssitarpeita.

Pertti Happonen uskoo yksikkönsä julkaisevan 2–3 arviointiraporttia vuosittain.

”Ensi vuonna saadaan kansalliset suositukset. Ne antavat jatkossa pohjaa järjestelmällisen arviointitiedon tuottamiseen.”

Lääkevalikoima uusiutuu ja kallistuu

Julkista terveydenhuoltoa ja sairausvakuutusjärjestelmää rasittaa lääkemenojen suuri kasvu. Terveydenhuollon kokonaismenoista lääkekustannusten osuus oli viime vuonna noin 14 %. Lääkkeitä korvattiin 1 225 miljoonaa euroa.

Hallitusohjelman mukaan lääkekorvausmenoja pyritään vähentämään merkittävästi. Valtiontalouteen tavoitellaan 113 miljoonan euron säästöjä vuoteen 2015 mennessä. Keinot tähän ovat vielä auki.

Vuonna 2009 lääkevaihdon laajeneminen, viitehintajärjestelmän käyttöönotto sekä näihin liittyvä hintakilpailu ovat laskeet sairausvakuutuksesta korvattavien reseptilääkkeiden hintoja.

”Lääkevaihto ja viitehintajärjestelmä ovat alentaneet tehokkaasti lääkekustannuksia. Hintakilpailun tuomia säästöjä ei tarkkaan tunneta, mutta ne ovat merkittäviä. Viitehintajärjestelmän ensimmäisenä vuonna hintakilpailun säästökäsi arvioitiin 110 miljoonaa euroa. Kun lääkkeet tulevat lääkevaihtoon ja viitehintajärjestelmään, hinnat voivat pudota jopa alle puoleen. Esimerkiksi kolesterolin alentamiseen käytettyä simvastatiini maksaa nyt kymmenesosan siitä, mitä se maksoi tullessaan markkinoille”, Kelan lääketutkimuspäällikkö **Jaana Martikainen** sanoo.

Lääkekustannusten kasvu vaihtelee vuosittain sen mukaan, kuinka aktiivisesti lääkekustannuksiin on pyritty vaikuttamaan. Jaana Martikainen arvelee vuotuisen kasvuvauhdin olevan noin 6–8 % ilman erillisten toimenpiteiden vaikutuksia.

”Viime vuosi oli sikäli poikkeuksellinen, että viitehintajärjestelmän vuoksi kustannukset jopa pienenevät.”

Lääkekustannusten kasvuun vaikuttavat monet tekijät. Uusia kalliita lääkkeitä tulee markkinoille ja toisaalta löytyy uusia hoitomahdollisuuksia.

”Kansainvälisten tutkimusten mukaan merkittävimpiä kustannuskasvun syyt ovat lääkevalikoiman uusiutuminen ja lääkkeiden käytön lisääntyminen. Väestön ikäänäntymisellä ei ole niin suurta vaikutusta.”

Mitä vastakeinoja on käytettävissä kustannusten kasvun hidastamiseksi?

”Vaihtoehtoja on varmaan useita, mut-

ta päätöksiä ei ole tehty. Perinteisesti on nostettu sairausvakuutuskorvauksen omavastuita, mutta on muitakin vaihtoehtoja. Esimerkiksi vuonna 2006 alennettiin lääkkeiden hintoja. Viime vuosina on pyritty hyödyntämään erityisesti patenttisuojan menettämistä seuraavien rinnakkaisen valmistajien tuomaa hintaetua.

”Joskus on puhuttu myös terapeuttisen viitehinnan käyttöönotosta. Terapeuttinen viitehintamalli perustuu lääkevalmistajien hoidolliseen samanarvoisuuteen. Nykyinen järjestelmä perustuu samaan vaikuttavaan lääkeaineeseen.”

Biosimilaarit laskevat hintoja

Useita biologisia lääkkeitä on vapautumassa patenttisuojasta lähivuosina. Biologisilla lääkkeillä hoidetaan monia vakavia sairauksia, kuten syöpiä, MS-tautia, reumaa ja eräitä harvinaisia perinnöllisiä sairauksia. Biologiset lääkkeet ovat useimmiten erittäin kalliita. Pertti Happonen uskoo biosimilaarien tuovan toivottua kilpailua biologisten lääkkeiden markkinoille.

”Biosimilaarit lääkkeet ovat ikään kuin alkuperäisvalmistajan biologisten lääkkeiden rinnakkaisvalmisteita, vaikka täyttä vastavuutusta ei voida osoittaa tuotantoprosessin monimutkaisuuden vuoksi, toisin kuin kemiallisissa rinnakkaisvalmisteissa.”

Pertti Happonen painottaa, että lääkekustannuksia ei kuitenkaan pitäisi tarkastella itsenäisenä kustannuseränä vaan ottaa huomioon myös kolikon toinen puoli: miten lääke- ja muulla hoidolla yleisesti pystytään lisäämään tuottavuutta.

”On hyvä tiedostaa, että esimerkiksi ns. ehkäisevät hoidot eivät

yleensä vähennä terveydenhuollon kustannuksia, vaikka näin yleisesti ajatellaan. Osa väestön nousseesta eliniästä selittyy lääkeshoidoista. Terveydenhuollon kustannusten hallitseminen edellyttää tuottavuuden kasvua. Jos tavoitellaan nykyistä parempaa terveyttä, täytyy olla valmis siirtämään osa tästä resurssista yhteiskunnalle tekemällä työtä pidempään. Suuri paradoksi on, että hyvä lääkehoito pidentää elinikää ja lisää väistämättä terveydenhuollon kustannuksia.” ■

Heini Lehikoinen

Lue lisää ▶ Lääkepolitiikka 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2011:2. Triptaanien kustannusvaikuttavuus akuutin migreenikohtauksen hoidossa. Fimea kehittää, arvioi ja informoi -julkaisusarja 1/2011.

Hallitusohjelma
tavoittelee
113 miljoonan
säästöä
lääkekorvauksista.

Kuulutko kuntoutettaviin?

Nuori mies pääsi opiskelemaan sosiaalipsykologiaa ja teknistä fysiikkaa. Totesin hänelle, että aika kaukana toisistaan nuo kiinnostuksen kohteesi. Eipä niinkään, hän vastasi. Olen kiinnostunut vuorovaikutuksesta, tapahtuupa se sitten atomien tai ihmisten välillä. Mietin usein tuota keskustelua, kun yritän saada haltuuni yhä laajenevaa kuntoutuksen käsitettä. Välillä tuntuu, että keskustelussa on mukana niin sosiaalipsykologi kuin ydinfysiikkokin, jotka molemmat yrittävät vakuuttaa oman näkemyksensä paremmuudesta, kun puhutaan kuntoutuksen oikeasta kohdistumisesta, tavoitteista, järjestämisestä sekä rahoituksen tai kuntoutuksen sisällöstä ja vaikuttavuuden osoittamisesta.

Kuntoutukseen sisällytetään nykyään lähes kaikki toimintakykyyn ja osallistumiseen kohdistuvat interventiot: lyhyistä fokusoidusta pitkäkestoiseen ja moniammatilliseen, ennaltaehkäisevistä toimintakyvyn heikkenemistä hidastaviin. Kuntoutus on historiallisesti ollut ensisijaisesti lääkinällistä ja sillä on pyritty palauttamaan sairauden tai vamman heikentämä toimintakyky. Myös lääkinällinen kuntoutus on laajentunut hyödyntämään mm. fysiikkaa – transkraniaalinen magneettistimulaatio – ja informaatioteknologiaa – verkkokuntoutus.

NYT KUNTOUTUKSESTA PUHUTAAN erityisesti keinona työurien pidentämiseen. Myös kuntoutuksen sisältöön on tullut uusia toimintoja, kuten esimiesten ohjaus, työpaikan hyvinvointi ja uudelleen koulutus. Vielä laajemmalle kuntoutuksen käsite ulottuu, kun puhutaan työttömien ammatillisesta kuntoutuksesta. Tällöin kyseessä on usein työntekijän ominaisuuksien ja työnantajan vaatimusten kohtaamattomuus. Sairauskäsitteen mukaisesti terve ihminen muuntuu pitkittyneen työttömyyden aikana kuntoutuksen tarpeessa olevaksi vajaatyökykyiseksi.

Hallitusohjelmassa todetaan, että kuntoutuksen onnistumisen parantamiseksi on varmistettava oikea-aikainen ja viivytyksetön kuntoutuksen toteutuminen. On muistettava, että kuntoutus voi toteutua oikea-aikaisesti vain, jos sen tarve tunnistetaan ja sen si-

sältö sekä tavoite osataan suunnitella kuntoutujan tarpeita ja edellytyksiä vastaavaksi. Lisäksi se pitää voida toteuttaa asuinpaikasta, tavoitteista ja maksajasta riippumatta. Kuntoutus on nostettu yhdeksi monikanavaisen rahoituksen ongelma-alueeksi. Kuntoutus on kuitenkin käsitteenä niin laaja, että sen eri alueet – lääkinnällinen, sosiaalinen, ammatillinen – tarvitsevat erilliset rakenteet. Rakenteiden välille ja sisälle on rakennettava meno-paluuliikennettä kestävä siltat ilman tullimaksua tai portinvartijaa.

Suurimmat ongelmat oikea-aikaisen ja vaikuttavan kuntoutuksen toteutumisessa johtuvat heikkoudesta tunnistaa kuntoutuksen tarve silloin, kun se ei välittömästi liity sairastumiseen tai vammautumiseen. Lisäksi on osaamisvajetta yksilöllisen, asiakasta motivoivan tavoitteellisen kuntoutuksen sisällön suunnittelemisessa ja toteutuksessa. Kuntoutuksen toteutus on siirtynyt yhä enemmän yksityisten palveluntuottajien ja kolmannen sektorin vastuulle, mikä heikentää sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden ymmärrystä vaikuttavan kuntoutusprosessin edellytyksistä ja mahdollisuuksista. Kuntoutus ei ole pilleri, joka valitaan Pharmaca Fennicasta. Kuntoutuksen vaikuttavuuden parantaminen edellyttää koulutuksen lisäämistä sekä yksilöllisten tekijöiden parempaa huomioimista.

JOTTA KUNTOUTUJA VOISI sitoutua kuntoutukseen, sen tavoitteiden on oltava hänelle merkityksellisiä ja vahvistettava toimintaedellytyksiä omassa elinympäristössä. Kuntoutustoimenpide voi epäonnistua, jos kuntoutuksen tavoitteet ovat yhteiskunnan määrittämiä eikä kuntoutuja tunnista kuntoutuksen kautta avautuvia mahdollisuuksia itselleen merkityksellisiksi tai realistisiksi.

Tokaluokkalainen oli saanut uudet silmälasit. ”Ilman laseja en ollut varma, onko tuo pensas vai puu. Vanhoilla laseilla näin, että se on pensas. Näillä uusilla voin laskea sen lehdet. Onko minun pakko pystyä laskemaan nuo lehdet?” ■

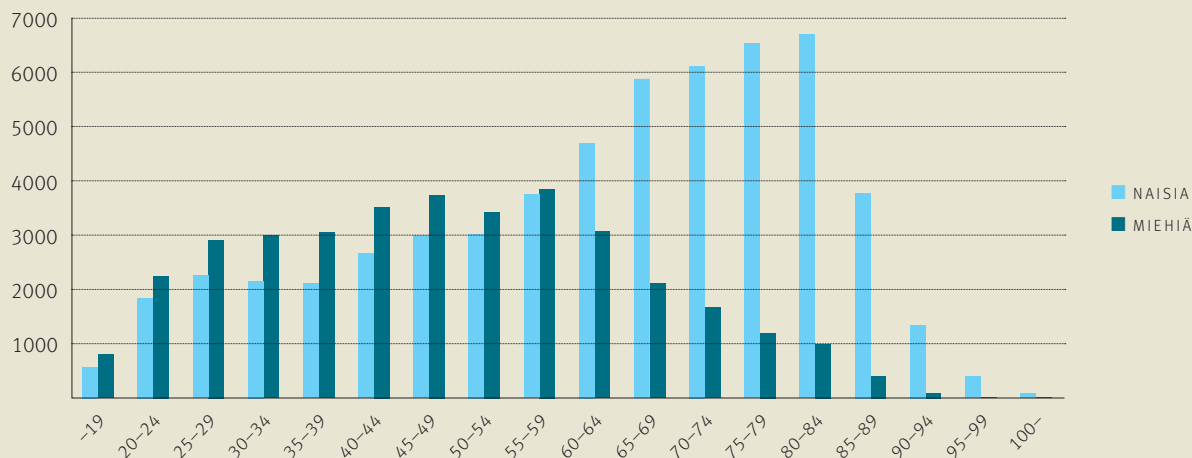
Ilona Autti-Rämö

Kirjoittaja on tutkimusprofessori ja Kelan kuntoutuksen tutkimusryhmän päällikkö.

Kuntoutus ei ole pilleri, joka valitaan Pharmaca Fennicasta.

TAKUUELÄKKEEN SAAJAT IÄN JA SUKUPUOLEN MUKAAN HEINÄKUUSSA 2011

Takuueläke korotti Suomen vähimmäiseläkkeitä

Takuueläke otettiin käyttöön Sata-komitean ehdotuksesta. Kela alkoi maksaa takuueläkkeitä maaliskuussa.

REETA PÖSÖ
suunnittelija,
Kelan aktuaari- ja
tilasto-osasto

VANHASEN II HALLITUS perusti Sata-komitean valmistelemaan sosiaaliturvan kokonaisuudistusta. Komitean esitys uudistuksen peruslinjauksista julkaistiin tammikuussa 2009. Komitea ehdotti takuueläkettä ratkaisuksi pienimpiä eläkkeitä saavien toimeentulo-ongelmiin. Takuueläkkeen tarkoitus oli turvata Suomessa asuvan eläkkeensaajan toimeentulo, jos hänen eläkkeensä eivät muutoin riitä kohtuulliseen toimeentuloon.

Takuueläke korotti Suomessa asuvan vähimmäiseläkkeen 687,74 euroon, ja samalla poistui perhesuhteiden vaikutus vähimmäiseläkkeen suuruuteen. Parisuhteessa elävien vähimmäiseläke nousi 167,60 euroa ja yksin elävien 101,30 euroa.

Takuueläkkeen voi saada myös työkyvytön tai 65 vuotta täyttäneen maahanmuut-

taja, jolla ei ole oikeutta kansaneläkkeeseen lyhyen Suomessa asutun ajan vuoksi. Takuueläke korvasi vähimmäistoimeentulon turvaavana etuutena maahanmuuttajan erityistuen.

TAKUUELÄKETTÄ SAI HEINÄKUUSSA 93 100 henkilöä. Varhennettuna eläke oli myönnetty 5 000 henkilölle (5 % saajista). Määräaikaisena takuueläkkeen sai 6 000 eläkeläistä (6 %). Takuueläkkeen saajista parisuhteessa (avioliitto tai rekisteröity parisuhde) eli kolmannes, yksin asuvia (naimaton, eronnut tai leski) oli 70 %. Naisten osuus oli 61 %. Takuueläkkeen saajien keski-ikä oli 57 vuotta. Keskimääräinen takuueläke oli heinäkuussa 121,40 euroa.

Takuueläkettä saavista naisista avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa oli 42 %. Naimattomia oli vajaat 40 %, ja noin viidennes eronneita tai leskiä. Naiset olivat keskimäärin 63-vuotiaita ja suurin osa oli vanhuuseläkkeellä. Yli puolet saajista oli täyttänyt 65 vuotta. Keskimääräinen naisen takuueläke oli 123,20 euroa.

Takuueläkettä saavista miehistä vain 13 % eli parisuhteessa. Noin 80 % oli naimatto-

mia ja alle 10 % eronneita tai leskiä. Suurin osa oli työkyvyttömyyseläkkeellä. He olivat naisia nuorempia, keskimäärin 48-vuotiaita. Alle viidesosa oli täyttänyt 65 vuotta. Miesten keskimääräinen takuueläke oli 118,60 euroa.

Takuueläkkeitä maksettiin maaliskuu-heinäkuussa yhteensä 56,9 miljoonaa euroa. Täysimääräistä takuueläkettä (687,74 euroa) sai 540 eläkeläistä. Takuueläkkeen määrää vähentävät henkilön saamat eläkkeet ja tietyt muut korvaukset. Jos eläkkeensaaja on varhentanut vanhuuseläkkeensä, myös takuueläkkeeseen tehdään varhennusvähennys. Takuueläkkeiden määrät tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksin mukaan.

Takuueläkkeen perusteena oli yleisimmin kansaneläke (96 %). Työeläke tai eläke EU- tai Eta-maasta oli takuueläkkeen perusteena 1 500 saajalla. Jos henkilö saa samanaikaisesti kansaneläkettä ja työeläkettä tai eläkettä EU- tai Eta-maasta, eläkkeen perusteeksi tilastoituu kansaneläke. Saajista 2 500 oli maahanmuuttajia, jotka eivät saa muuta eläkettä. ■

Lue lisää ▶ www.kela.fi/tilastokatsaus

Yrjö Mattila ilahtuu siitä, että Suomessa on alettu keskustella terveydenhuollon rahoituksen epäkohdista.

Terveydenhuollossa kuultava kansalaista

Peruskysymys kuuluu: Miten kansalainen saisi hyvää terveydenhoitoa kohtuuhinnalla?

KEHITTÄMISPÄÄLLIKKÖ YRJÖ MATTILA Kelan tutkimusosastolta kehottaa kuuntelemaan kansalaista, jotta saadaan terveydenhuollon kokonaisuus esiin.

”Yleisönosastoissa valitetaan hoitovirheistä ja hoitotakuun sujumattomuudesta. Nämä ja muut ongelmat tulisi selvittää kunnolla ja ratkaista. Silloin ei ole merkitystä sillä, rahoitetaanko terveydenhuoltoa yksi- vai monikanavaisesti”, Mattila analysoi.

Kansalaisen näkökulmasta julkinen terveydenhuolto kallistui, kun maksut sidottiin indeksiin vuonna 2008. Ne siis nousivat automaattisesti.

Mattilaa harmittaa, että keskustelussa ulkomaiset esimerkit ovat lähes unohtuneet. Pitäisi tutkia, miten eurooppalaiset järjestelmät palvelevat kansalaista: Mitkä ovat esimerkiksi omavastuusuudet? Kokemuksista pitää myös oppia.

Kunta on terveystoimija

Valtiotieteiden ja oikeustieteen lisensiaatti Yrjö Mattilan sosiaalipolitiikan väitöskirja tarkastettiin toukokuussa Turun yliopistossa. Hän tutki suomalaisen terveydenhuollon vaihteita.

Tsaarinjulistuksesta 1869 alkaen kunnat ovat vastanneet terveydenhuollosta. Tämä

merkitsee sitä, että hoidon saanti riippuu paljolti asuinpaikasta. Kunta on kansainvälisesti vertaillen hyvin pieni terveydenhuollon yksikkö.

”Suomalainen voi vaikuttaa terveystalvujensa laatuun ja määrään lähinnä äänestämällä kunnallisvaaleissa”, Mattila kommentoi.

Kunnallisen itsehallinnon merkitys terveysturvassa kasvoi suuresti valtionosuus-uudistuksessa 1993. Mattilan mukaan vahvaksi toimijaksi nousi valtiovarainministeriö, joka korostaa kustannusten minimoimista. Toinen vahva toimija eli Suomen Kuntaliitto taas puolustaa kunnan itsenäistä päätöksentekoa.

Ulkomaiset pääomasijoittajat ovat ostaneet isot terveystalvut yritykset, Mehiläisen ja Terveystalon. Tällaisia uusia ilmiöitä ei Suomessa juuri ole kritisoitu. Mattila arvioi, että pikemminkin Suomi haluaa ulkomaista pääomaa. Lisäksi eduskunta edistää sosiaali- ja terveystalvuluissa yksityistä yrittäjyyttä. Esimerkiksi käy terveystalvuluille vuonna 2009 säädetty palveluseteli.

Kolme polkua

Terveydenhuollon rahoitus mullistui 1960-luvulla, kun terveydenhuolto jaettiin kunnalliseen terveydenhoitoon sekä sairausvakuutukseen ja työterveyshuoltoon.

Mattila sanoo näiden kolmen järjestelmän toimivan melko erillisinä. Monikanavaisuus voi houkuttaa siirtämään vastuuta toimijalta toiselle.

”Jos kunnat yhdessä keskittyisivät tekemään terveystalvut tehokkaiksi eikä muita vaihtoehtoja poisteta, kansalaiset kyllä käyttäisivät terveystalvutuksia. Sairausrakuutus ja työterveyshuolto mahtuisivat yhä perusterveydenhuollon rinnalle”, Mattila visioi.

Koska se on rahasta kiinni, Mattila ei usko, että visio toteutuu nopeasti. Hän suosittelee asioiden pistämistä tärkeysjärjestykseen. Kunnissa terveydenhuolto voisi ohittaa parkkipaikkojen asvaltoinnin.

Terveydenhuollon rahoitukseen on saatu ratkaisuesityksiä esimerkiksi Kelalta, Sitralta, sosiaali- ja terveystalvuministeriöltä sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta.

”Nämä aloitteet, mietinnöt ja Kelan esittämä vakuutusmalli sisältävät hyviä aineksia, joita yhdistämällä voisi syntyä onnistunut lopputulos. Se vaatii kuitenkin neuvottelua, jossa arvioitaisiin kunkin mallin edut ja haitat. Vaihtoehdot pitäisi myös kokeilla.” ■

Hannu Kaskinen

Lue lisää ▶ Yrjö Mattila: Suuria käännekohtia vai tasaista kehitystä? Tutkimus Suomen terveydenhuollon suuntaviivoista. Kela, sosiaali- ja terveystalvut tutkimuksia 116, 2011.

Lukevatko päättäjät tutkimuksia?

Päättäjät haluavat saada tietoa tutkimuksista, mutta he eivät ehdi lukea laajoja tutkimusjulkaisuja.

HENRIK JUSSILA

Suunnittelija
Kelan tutkimusosasto

SUOMEN SOSIAALITURVAJÄRJESTELMÄ ON

monimutkainen. Tämän tietävät niin asukkaat, alan toimijat kuin tutkijatkin. Esimerkiksi Kelan tutkimusosastolla on tehty paljon laskelmia, jotka osoittavat, että pienet muutokset joissakin sosiaalietuuksissa voivat vaikuttaa hyvin eri tavoin koko järjestelmän synnyttämään lopputulokseen.

Järjestelmää koskeva järjevä päätöksenteo ei onnistu pelkän intuition varassa, vaan päätökset olisi syytä perustella tutkittulla tiedolla. Mikä on esimerkiksi sosiaalipoliittisten tutkimusten merkitys päätöksenteossa? Lukevatko poliittiset päättäjät tutkimuksia? Miten he hyödyntävät niitä?

Tarkastelen kysymyksiä tutkimuksessa, joka perustuu kansanedustajille keväntalvella 2010 tehtyyn verkkokyselyyn sekä sosiaali- ja terveystieteiden vaalikaudella 2007–2010 antamien mietintöjen asiantuntijalistoihin.

Kyselyn tavoitteena on hahmottaa, miten kansanedustajat näkevät tutkimustiedon

roolin päätöksenteossa ja miten he pystyvät hyödyntämään tutkimuksia työssään.

Valiokunnan mietintöjen avulla puolestaan tutkin, keitä asiantuntijoita kansanedustajat kuulevat ennen päätöstensä muotoiluja. Tarkastelen lyhyesti myös Kelan tuottamaa tutkimustietoa ja sitä, miten kansanedustajat hyödyntävät sitä.

Tieto kulkee mediassa

Kyselyyn vastanneista kansanedustajista 91 % ilmoittaa saavansa tietoa tutkimuksista median välityksellä eli sanomalehdistä, radiosta, televisiosta ja tiedotusvälineiden internetsivuilta. Kohtuullisen monet vastaajat saavat tietoa myös erilaisista seminaareista ja tietoiskuista (79 %) sekä tiedotteista, joita heille on lähetetty (79 %). Nämä kolme tiedonlähettä muodostavat toisista erottuvan kokonaisuuden.

Seuraavaksi tärkeimpiä tiedonlähteitä ovat virkamiehet (57 %), kansanedustajakollegat (54 %) ja omat avustajat (51 %). Näiden kanssa edustajat työskentelevät tii-

viisti. Tämän lisäksi 51 % vastaajista ilmoittaa saavansa tietoa lukemalla heille lähetettyjä tutkimusjulkaisuja. Suoraan tutkijoilta saadaan tietoa selkeästi harvemmin (31 %).

Avoimien vastauksien kautta nousi vielä kolme muuta tiedonsaantikanavaa: yhteistyöjärjestöt, sähköpostilistat ja Twitter. Tämä viittaa siihen, että uudemmat sosiaalisen median kanavat ovat kasvattamassa rooliaan myös kansanedustajien tiedonlähteinä.

Nykyisten tiedonsaantikanavien ohella

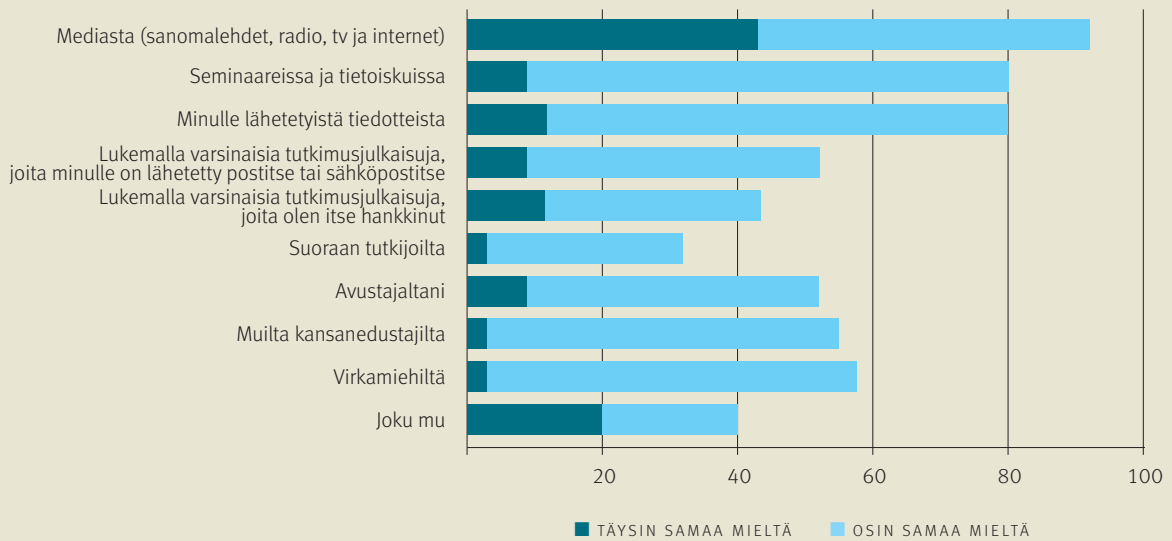
kansanedustajilta kysyttiin, mistä he mieluiten haluaisivat saada tietoa tutkimuksista. Vastauksissa on vahdeeroja, vaikka useimmat haluavat tietoa tutkimuksista niistä lähteistä, joista he jo saavat sitä.

Media saa vahvan

kannatuksen (91 %), eli edustajat haluavat jatkossakin saada tietoa tutkimuksista toimittajien välityksellä. Samaten tutkimuksista halutaan tietoa tiedotteina (91 %) sekä seminaareissa ja tietoiskuissa (77 %). Vastaajat haluaisivat käyttää tiedotkanavaa jonkin verran nykyistä enemmän.

Sosiaalisen median rooli kansanedustajien tiedonhankinnassa kasvaa.

MISTÄ KANSANEDUSTAJA SAA TIETOA TUTKIMUKSISTA?

Ajankohtaisuus kiinnostaa

Tutkimusaiheen ajankohtaisuus ja merkittävyys ovat ehdottomasti tärkeimmät syyt tarttua tutkimukseen. Tutkimukseen perehtymistä edistää vastausten mukaan myös se, että siinä on selkeitä toimenpide-ehdotuksia sekä tiivistelmä. Kansanedustajat kertovat avoimesti, että he tutustuvat tutkimukseen, jos he tietävät sen tukevan ajamaansa politiikkaa.

Keskeisin syy, miksi kansanedustajat eivät tutustu heille tarjottuun tutkimukseen, on tutkimuksen laajuus ja vaikeaselkoisuus. Tämän vaihtoehdon valitsi 67 % vastaajista. Myös muut tehtävät ajavat tutkimuksiin perehtymisen ohi. Lisäksi tutkimus jää helpposti pöydälle, jos se ei ole suomeksi.

Parhaiten kansanedustajien käyttöön päätyy tutkimus, joka täyttää seuraavat kriteerit: Tutkimus on ajankohtainen ja merkittävä, ja siinä on selkeitä toimenpide-ehdotuksia ja tiivistelmä. Eduksi on myös se, että edustaja on saanut tietoa tutkimuksesta mediasta, tiedotteista tai seminaareista. Lisäksi tutkimus tukee edustajan ajamaa politiikkaa, ja se on kirjoitettu hänen äidinkielellään.

Kyselyn perusteella kansanedustajat tunsivat Kelan tutkimusosaston painettuja julkaisuja kohtuullisen hyvin. Verkkosivut ja verkkojulkaisut eivät ole niin tunnettuja ja käytettyjä. Verkkosivujen käytettävyyttä

ja markkinointia tulisikin edelleen kehittää. Helmikuusta 2010 alkaen Kelan uusista verkkojulkaisuista on tiedotettu mm. Twitterin avulla (twitter.com/kelantutkimus).

Keitä valiokunnassa kuullaan?

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta kokoontui 360 kertaa vaalikaudella 2007–2010. Valiokunta laati vaalikaudella yhteensä 183 mietintöä, joiden laatimisessa se kuuli yhteensä 1 674:ää asiantuntijaa.

Kolme tärkeintä tahoja, joita valiokunta kuuli mietinnössään, olivat ministeriöiden virkamiehet (21 %), etujärjestöjen ja kolmannen sektorin asiantuntijat (25 %) sekä työmarkkinajärjestöjen edustajat (21 %).

Kelan asiantuntijoita oli noin 7 % kaikista kuultavana olleista, joten Kelan edustus valiokunnassa oli kohtuullisen hyvä.

Valiokunnan kutsumista asiantuntijoista 7 % oli tutkijoita. Tutkijoiksi olen analysissani laske-
nut sektoritutkimuslaitosten, yliopistojen ja Kelan tutkimusosaston edustajat.

Kyselyaineistossa kansanedustajat kertoivat, että he haluaisivat saada enemmän tietoa suoraan tutkijoilta. He kertovat myös arvostavansa tutkimusta. Valiokuntaan tutkijoita kuitenkin kutsutaan melko harvoin.

Parempaa tutkimusviestintää

Käytäntö näyttää siltä, että poliittisten pää-

töksentekijöiden ja tutkijoiden välillä on jonkinlainen kuilu. Päätäjät kertovat arvostavansa tutkijoiden tuottamaa tutkimustietoa, mutta käytännössä he eivät hyödynnä tätä tietoa kovinkaan paljon. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan työssä hyödynnetään varsin vähän tutkijoiden ammattiosaamista.

Yksi ongelma on se, että politiikan ja tutkimuksen maailmat ovat erilaisia: politiikassa valttina on retoriikka, tutkimuksessa taas faktat ja metodiikka. Ajatus siirtää tutkimustulokset osaksi päätöksentekoa on oikea ja kannatettava. Lienee kuitenkin selvää, ettei politiikassa voida siirtyä samantyyppiseen objektiivisuuteen. Tutkimustulokset muuttuvat politiikan kentällä retoriseksi, haluttiin tai ei.

Tutkimusviestinnän kehittäminen on tärkeää. Päätäjät lukevat lyhyitä suomenkielisiä tekstejä, joten heille on tarjottava niitä. Paksut tutkimusraportit, etenkin englanninkieliset, eivät tavoita valtaosaa päättäjiä. Tämän takia eritoten suomenkielisen tiedottamisen merkitys on suuri.

Pitää myös järjestää tapahtumia, joissa tutkijat ja päätäjät voivat kohdata kasvokkain. Tutkimuslaitosten verkkosivuja tulisi edelleen kehittää, jotta tietoa voisi hakea helpommin. On myös tunnustettava ja tunnustettava eri toimijoiden erilaiset toimintatavat ja toimittava niiden mukaan. ■

Kirjoittaja viimeistelee parhaillaan ammatillista lisensiaatintyötä "Kansanedustajat sosiaalipoliittisen tutkimustiedon käyttäjinä". Työ on osa Topsis-koulutusohjelmaa.

TUTKIMUSJULKAISUT

Elämäntilanne määrittää ajankäyttöä

TUTKIMUKSESSA TARKASTEELLAAN ERI elämäntilanteissa olevien ihmisten ajankäyttöä ja siinä 1990-luvulla tapahtuneita muutoksia. Tarkastelussa on työttömän nuoren, lapsiperheen isän ja vanhuuseläkeläisen ajankäyttö. Lisäksi tutkitaan, miten tyytyväisiä työntekijät eri Pohjoismaissa ovat ajankäyttönsä.

Tutkimuksen perusteella työttömien nuorten ajankäyttö on passivoitunut, mikä johtuu ennen kaikkea television katselun lisääntymisestä. Nuorilla ajankäytön aktiivisuutta selittää työmarkkina-asema. Työttömät ovat vapaa-ajallaan passiivisempia kuin opiskelevat ja työssäkäyvät nuoret, vaikka heillä on käytössään enemmän vapaata aikaa.

Vanhuuseläkeläisistä nuorimmat olivat aktivoituneet vapaa-ajallaan, vaikka eläkeläistenkin keskuudessa

television katselu oli lisääntynyt kymmenessä vuodessa. Nuorimpien vanhuuseläkeläisten aktivoituminen on seurausta ennen kaikkea liikuntaan käytetyn ajan lisäämisestä.

Lapsiperheiden isillä ajankäyttö on hyvin aktiivista ja ajasta koetaan jopa olevan pulaa. Isät käyttävät aiempaa enemmän aikaa lastenhoitoon, mutta samalla myös ansiotyöhön käytetyn ajan määrä on kasvanut. Aikapulan kokemukset johtuvat ainakin osittain siitä, että niin sanottua omaa aikaa on aiempaa vähemmän.

Pohjoismaisen vertailun perusteella sekä suomalaiset, ruotsalaiset, norjalaiset että tanskalaiset työntekijät ovat keskimäärin melko tyytyväisiä siihen, miten heidän aikansa jakaantuu työn ja elämän muiden osa-alueiden välillä. Maiden välillä on kuitenkin eroja, eivätkä Pohjoismaat erotu muista Euroopan maista tyytyväisyyden suhteen omaksi ryhmäkseen.

Tanskalaiset ovat ajankäytön jakautumisen suhteen tyytyväisempiä kuin muut pohjoismaalaiset, mikä selittyy ennen kaikkea työhön ja työn laatuun liittyvät tekijöillä. Tanskalaiset olivat tyytyväisimpiä työhönsä, vaikutusmahdollisuuksiin työssään ja myös siihen, miten paljon he saavat työstään kiitosta.

Tutkimuksen perusteella yksilölliset tekijät, kuten työmarkkina-asema ja perhemuoto vaikuttavat ihmisten ajankäyttöön. Ajankäyttöön vaikuttavat kuitenkin myös institutionaaliset tekijät. Sosiaalipolitiikalla voidaan lisätä yksilöiden ja ryhmien ajankäytön valintamahdollisuuksia ja siten vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin. Esimerkiksi työn ja perheen yhteensovittamista voidaan helpottaa erilaisin joustoin, vapain ja rahallisin etuuksin.

Ajankäyttötutkimus on kasvanut tutkimusalan merkittävästi viime vuosikymmeninä. Tämä tutkimus perustuu Tilastokeskuksen vuosina 1979, 1987–1988 ja 1999–2000 keräämiin aineistoihin sekä European Social Survey -kyselyaineistoon. ■

Julkaisu: Ylikännö M. Sopivasti työtä ja vapaa-aikaa? Tutkimuksia ajankäytöstä eri elämäntilanteissa. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 117, 2011. Hinta: 10 euroa.

Lataa tutkimus pdf-muodossa: www.kela.fi/tutkimus > Uusimmat julkaisut

SITAATTI KIRJASTA

”Työttömäksi jääminen, lapsen saaminen ja vanhuuseläkkeelle siirtyminen ovat elämänmuutoksia, joiden kohdalla joudutaan pohtimaan suhdetta aikaan ja arvottamaan ajankäyttöä uudella tavalla.”

UUSIMMAT
TUTKIMUSJULKAISUT

Kanelisto K & Salminen A-L. IPA-kyselylomake valinnoista ja osallistumisesta jokapäiväisessä elämässä.

Selosteita 76

► Kelan suomeksi julkaiseman kyselylomakkeen avulla kuntoutuksen ammattilaiset voivat arvioida fyysisesti toimintarajoitteisten kuntoutujien osallistumista elämäntilanteisiin ja autonomiaa. Julkaisu sisältää IPA-lomakkeen ja pisteytyslomakkeen lisäksi menetelmän valiteettia ja reliabiliteettia käsittelevien kansainvälisten tutkimusten tuloksia.

Blomgren J, Mikkola H, Hiilamo H, Järvisalo J. Suomalaisen terveydentila ja terveyteen liittyvät etuudet: indikaattoriseuranta 1995–2010.

Nettityöpapereita 28

► Raportissa kootaan yhteen tietoa suomalaisten terveydentilasta ja terveyskäyttäytymisestä verrattuna muihin Euroopan maihin sekä tietoa Kelan maksamien terveysperusteisten etuuskäytöstä vuosina 1995–2010.

Faurie M. Saamelainen Kelan asiakkaana. Saamelaisten oikeudet ja asema alkuperäiskansana Kelan toimeenpanemassa sosiaaliturvassa.

Selosteita 75

► Tutkimuksessa selvitetään, miten saamelaiset on otettu huomioon Kelan toimeenpanemassa sosiaaliturvassa. Tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan lainsäädäntöä ja sen ohjeistusta. Lisäksi on haastateltu saamelaisalueen viranomaisia.

Lind J. Kelan mielenterveyskuntoutuksessa olleiden lasten ja nuorten psyykenlääkkeiden käyttö ja kuntoutuminen.

Nettityöpapereita 27

► Rekisteriselvityksessä kuvataan mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden perusteella Kelan toteuttamassa kuntoutuksessa olleiden alle 16-vuotiaiden lasten ja 16–25-vuotiaiden nuorten sairausvakuutuksesta korvattujen psyykenlääkkeiden käytön yleisyyttä ja jatkuvuutta vuosina 2000–2006.

Blomgren J, Hytti H, Gould R. Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden työttömyys- ja sairaustausta eri eläkejärjestelmissä. **Nettityöpapereita 26**

Tutkimuksessa selvitetään rekisteriaineiston avulla työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden työttömyystaustaa ja työtömyyden yhteyttä eläkkeen perusteena olevaan sairauteen.

UUSIMMAT TILASTOJULKAISUT

Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2010

Vuonna 2010 päättyi 58 972 vanhempainpäivärahakautta. Näistä 73 % sisälsi jonkin isän saaman etuuden. Vanhempainpäivärahaa saaneista isistä 99 % sai ns. perinteistä isyyssrahaa. Enintään 18 arkipäivän mittaista isyyssrahaa maksettiin keskimäärin 17 arkipäivältä. Vanhempainpäivärahaa saaneista isistä 28 % sai isäkuukauden etuuksia.

Kelan vammaisetuustilasto 2010

Vammaisetuuksia maksettiin 509 miljoonaa euroa vuonna 2010. Menot kasvoivat edellisvuodesta 90,5 miljoonaa euroa (22 %). Lisäys johtui eläkkeensaajan hoitotukimenojen kasvusta. Muiden vammaisetuuksien etuusmenoissa ei ollut suuria muutoksia. Eläkkeensaajan hoitotukea maksettiin 400,8 miljoonaa euroa vuonna 2010, mikä on lähes 80 % kaikista vammaisetuusmenoista.

Kelan asumistukitilasto 2010

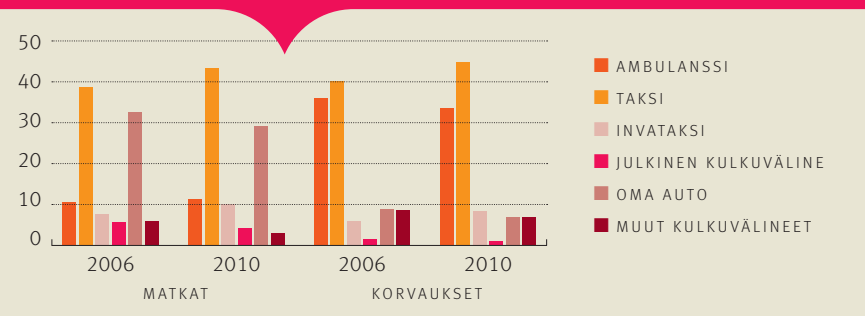
Vuoden 2010 lopussa yleistä asumistukea sai 164 000 ruokakuntaa, joista 57 % oli yksin asuvien ruokakuntia ja 25 % yksinhuoltajaperheitä. Eläkkeensaajan asumistukea sai 172 400 ruokakuntaa, joista 93 % oli yksin asuvien ruokakuntia.

TILAUKSET:

Suurin osa julkaisuista (pdf) on ladattavissa ilmaiseksi internetsivuilta www.kela.fi

Tutkimusjulkaisut puh. 020 634 1947, julkaisut@kela.fi
 Tilastojulkaisut puh. 020 634 1502, tilastot@kela.fi
 Hinnat eivät sisällä lähetykskuluja.

KORVATUT MATKAT JA MAKSETUT MATKAKORVAUKSET VUOSINA 2006 JA 2010, %

TILASTOT

Taksikyydillä lääkäriin

SAIRAUSVAKUUTUS KORVAA SAIRAUDEN, raskauden ja synnytyksen vuoksi tehtyjen matkojen tarpeelliset kustannukset. Lisäksi korvataan Kelan järjestämään kuntoutukseen tehtyjen matkojen kustannukset. Vuonna 2010 Kela maksoi matkakorvauksia yhteensä 249,8 milj. euroa.

Sairausvakuutuksesta korvatuista matkoista 43,4 % oli taksimatkoja. Kaikkiaan korvattiin 2,3 milj. taksimatkaa, ja niistä maksettiin korvauksia 112 milj. euroa. Taksimatkojen osuus oli 44,9 % matkakorvauksista.

Omalla autolla tehtiin 29,1 % ja ambulanssikuljetuksena 11 % matkoista. Matkakorvauksista 6,5 % maksettiin omalla autolla tehdyistä matkoista ja 33,5 % ambulanssilla tehdyistä sairaankuljetuksista.

Sairausvakuutuksesta korvattujen matkojen lukumäärä on viidessä vuodessa kasvanut 16,3 % ja korvausten euromäärä 38,5 %. Taksimatkojen osuus korvatuista matkoista oli 38,7 % vuonna 2006, mistä se kasvanut noin 5 prosenttiyksikköä vuoteen 2010 mennessä. Taksimatkoista maksettujen korvausten osuus korvatuista matkoista on kasvanut vastaavasti.

Vuonna 2010 matkakorvauksia sai 12,5 % väestöstä. Matkakorvauksia saaneiden osuus väestöstä on suurin vanhimmissa ikäluokissa. Esimerkiksi työikäisistä 9,2 % sai matkakorvauksia ja yli 64-vuotiaista 32 %.

Siru Keskinen

Lue lisää ▶ Kelan sairausvakuutustilasto 2010

3 ladatuinta tutkimusjulkaisua (6/2011–8/2011)

1 Paltamaa J, Karhula M, Suomela-Markkanen T, Autti-Rämö I (toim.). Hyvän kuntoutuskäytännön perusta. Käytännön ja tutkimustiedon analyysistä suosituksiin vaikeavammaisten kuntoutuksen kehittämishankkeessa. Teemakirja
 Kirjassa kuvataan kolmen diagnoosiryhmän (aivoverenkiertohäiriöt, multipeliskleroosi ja CP-oireyhtymä) avulla Kelan järjestämän vaikeavammaisten lääkinällisen kuntoutuksen nykytilaa, arviointikäytäntöjä ja kehittämistarpeita sekä kuntoutustoimenpiteiden vaikuttavuutta.

2 Hytti H. Disability policies and employment – Finland compared with the

other Nordic Countries. Selosteita 62

Tutkimuksessa vertaillaan Suomen ja muiden Pohjoismaiden työkyvyttömyyspolitiikkaa. Tarkastelussa ovat työkyvyttömille tarjolla olevat etuudet ja aktiivisen työvoimapolitiikan kohdenneet toimenpiteet.

3 Valkonen J, Henriksson M, Tuulio-Henriksson A, Autti-Rämö I. Psykoterapeutit Suomessa. Psykoterapiapalvelut ja niiden järjestäminen. Selosteita 74

Tutkimuksessa selvitetään rekisteriin kuuluvien psykoterapeuttien ammatillista ja psykoterapeuttista menetelmäkoulutusta, psykoterapiapalveluiden tuottamistapaa, niiden rahoitusta, palveluihin ohjaamista ja palvelujen käyttäjiä. Lisäksi tarkastellaan psykoterapiapalveluiden ja niiden järjestämiseen liittyvää alueellista jakautumista.

www.kela.fi/tutkimus ▶ julkaisut

Sosiologiaa opiskeleva Reetta Tuomi on tehnyt kesätöitä Kelan asiakaspalvelussa jo kahtena kesänä. Kesätyöntekijöiden määrä Kelassa on hieman vähentynyt edellisvuosista.

Kesätöissä Kelassa

KULUNEENA KESÄNÄ KELAAN palkattiin 133 kesätyöntekijää. Suurin osa työskenteli asiakaspalvelutehtävissä toimistossa tai puhelinpalvelussa.

Reetta Tuomi, 24, aloitti kesäpestinsä toukokuussa Kelan Varkauden toimistossa. Kela on sosiologiaa opiskelevalle Tuomelle tuttu työpaikka jo edelliseltä kesältä. Silloin hän työskenteli Joensuussa Yhteyskeskuksen puhelinpalvelussa.

Tänä kesänä Tuomi toimi tiskin takana asiakasneuvojana ja teki sairauspäiväraharatkaisuja.

”Asiakaspalvelutyö on mielenkiintoista ja haastavaa. Parasta on, kun tuntee voivansa auttaa asiakasta oikein perinpohjaisesti. Esimerkiksi hoito- ja vammaistukien hakeminen on monelle hankalaa. Jos asiakkaalla on fyysisiä rajoitteita, vaikka huono näkö, olen pyynnöstä täyttänyt lomakkeetkin valmiiksi”, Tuomi kertoo.

Kaksi viikkoa kestäneen työhön perehdytyksen aikana käytiin läpi Kelan etuudet. Käytännön asiat Tuomi on oppinut työtä tehdessään. Kiperiin kysymyksiin on saanut apua ensisijaisesti työkavereilta ja intranetistä tai puhelimitse taustatuesta.

Kelan Varkauden toimiston työilmapiiri saa Reetta Tuomelta erityistä kiitosta.

”Olen viihtynyt täällä todella hyvin. Kesätyöntekijä otettiin hienosti vastaan. Vaikka opittavaa on vielä paljon, minua on kohdeltu aivan samanarvoisena työntekijänä kuin vakituksiakin”. ■

Kati Soininen

12 valtuutetusta 10 uutta

UUSI EDUSKUNTA on valinnut Kansaneläkelaitoksen valtuutetut vaalikaudelle 2011–2015. 12 valtuutetusta vain kaksi, **Anneli Kiljunen** ja **Kari Rajamäki**, toimivat myös edellisen kauden Kelan valtuutettuina.

Kelan valtuutettujen tehtävänä on valvoa Kelan hallintoa ja toimintaa ja huolehtia siitä, että Kelan palvelujen laatu ja saatavuus ovat hyvää tasoa. Valtuutetut myös nimeävät laitoksen hallituksen. Nykyisen hallituksen toimikausi päättyy vuoden 2013 lopussa.

Kelan uudet valtuutetut ovat Markku Mäntymaa, kok, Jukka Kopra, kok, Sanni Grahn-Laasonen, kok, Anneli Kiljunen, sd, Kari Rajamäki, sd, Kristiina Salonen, sd, Pentti Kettunen, ps, Laila Koskela, ps, Johanna Jurva, ps, Anne Kalmari, kesk, Elsi Katainen, kesk, ja Aino-Kaisa Pekonen, vas.

Järjestäytymiskokouksessa valtuutetut valitsivat keskuudestaan puheenjohtajaksi **Pentti Kettusen** (ps) ja varapuheenjohtajaksi Anneli Kiljunen (sd).

Näätsaari erosi, Veirto tilalle

SOSIAALIASIOIDEN PÄÄLLIKKÖ

Katja Veirto SAK:sta on nimitetty Kelan hallituksen jäseneksi eronpyyntönsä jättäneen valtiosihteeri **Sinikka Näätsaaren** tilalle. Nimityksen tekivät Kelan valtuutetut.

Kela yhdistää vakuutusalueet

KELAN Lounais-Suomen ja Länsi-Suomen vakuutusalueet yhdistetään yhdeksi Länsi-Suomen vakuutusalueeksi ensi vuoden alusta alkaen. Muutoksella tehostetaan vakuutusalueiden toimintaa ja selkeytetään Kelan hallintoa. Muutoksen jälkeen Kelalla on neljä vakuutusaluetta: Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Länsi-Suomen ja Pohjois-Suomen vakuutusalueet.

Vakuutusalueiden yhdistäminen ei aiheuta irtisanomisia. Uuden vakuutusalueen johtajaksi Kelan hallitus nimitti Länsi-Suomen vakuutusalueen johtajan, **Kai Ollikaisen**.

Johanna Jurva hoppas på samarbete över partigranserna.

En standardmamma som beslutsfattare

Johanna Jurva, ny ledamot av FPA:s fullmäktige är riksdagsledamot, närvårdare och ensamförsörjare. Hon tycker att ansökan om förmåner borde förenklas.

Riksdagsledamot Johanna Jurva känner sig litet pirrig. Höstterminen som ny riksdagsledamot för Sannfinländarna står för dörren. Det yngsta barnet har precis börjat skolan, och Jurva borde dessutom ge en intervju. På två år har Jurvas liv förändrats så mycket att huvudet knappt hänger med i svängarna: den nyutexaminerade närvårdaren blev först fullmäktigeledamot i Vanda och sedan riksdagsledamot. Livet som ensamförsörjare efter skilsmässan vände upp och ner på privatlivet.

”Jag hör inte till dem som utvecklar stora strukturer, men jag känner bra till den vanliga människans vardag”, säger Jurva, ny ledamot av FPA:s fullmäktige.

I förmiddagsviolet i Myyrmanni köpcentrum befinner vi oss mitt i Vandabornas vardag, och här känner Jurva sig hemma. Hon har bott hela sitt liv i Myrbacka. Den gamla arbetsplatsen, en storbutik, ligger bakom hörnet.

Johanna Jurva kom in även i riksdagen tack vare sin vanlighet. På sin webbplats perusäiti.fi berättar hon om hur komplicerad vardagen för en studerande, ensamförsörjande tvåbarnsmamma kan vara.

Stödet för närståendevård över till FPA

Jurva skulle vilja ingripa i åldringarnas ensamhet genom att utveckla dagverksamheten och närståendevården. ”Stödet för närståendevård måste höjas. Vårdplatserna för åldringar dras in och resurserna inom hemvården måste därför ökas”, säger Jurva.

Jurva menar att man borde överväga att flytta över ansvaret för stödet för närståendevård från kommunerna till FPA. ”Hurvida man beviljas stöd eller inte får inte bero på var man bor. I slutet av året har många kommuner gjort slut på sina pengar och stöden läggs på is”

När hon arbetade inom hemvården märkte hon att många åldringar tycker att det är

för invecklat att ansöka om stöd. ”Knappt någon av närståendevårdarna hade ansökt om vårdbidrag för pensionstagare. Vi vårdare var tvungna att sätta ner för mycket tid på att fylla i blanketter.”

Hon anser att trösklarna till FPA är onödigt höga också för utslagna unga och arbetslösa. De saknar helt enkelt krafter att börja fylla i papper och skaffa bilagor till ansökningarna. Jurva tycker att man borde förenkla ansökan om stöd och bidrag.

Endast den fattiga vet vad fattigdom är

Via sina barn har Johanna Jurva följt med livet i barnfamiljerna i Vanda. Hon oroar sig över utslagningen som går i arv från generation till generation samt missbruksproblemen och de psykiska problemen; familjerna får inte tillräckligt med stöd för att åtgärda dessa. Fattigdomen ställer å sin sida också sunda familjer i trångmål.

”Endast den som själv har upplevt fattig-

Johanna Jurvas förslag som ledamot i FPA:s fullmäktige

- En överflyttning av skötseln av stödet för närståendevård från kommunerna till FPA måste utredas till botten. Stödet för närståendevård måste höjas och flexibiliteten ökas för att underlätta närståendevårdarnas börda.
- Ingreppet i missbruket av förmåner måste effektiviseras. Stöd och bidrag hör inte till dem som arbetar svart.
- Ansökan om stöd och bidrag måste förenklas. Nu känner många inte till vilka förmåner de är berättigade till.

domen känner till den fattigas verklighet”, säger Jurva. Hon upplever det själv som om mattan drogs undan fötterna när hon blev ensamförsörjare mitt under närvårdarstudierna. ”Jag ansökte om utkomststöd och räknade varenda cent, men livet var ändå ingenting att skryta med.”

Hon tycker att det är fel att barnbidraget räknas som inkomst när en familj ansöker om utkomststöd. ”I praktiken innebär detta att de fattiga familjerna helt och hållet undantas denna subjektiva rätt”, säger Jurva.

Jurva anser att man även kunde överväga inkomstgränser för barnbidragen. ”Nog känns det lustigt att lyfta ensamförsörjartillägget till barnbidraget nu när jag har en riksdagsledamots lön”, konstaterar Jurva.

Hjälp till finländarna

För Johanna Jurva innebär sannfinländskheten framför allt att man verkar för de mindre bemedlade finländarnas sak. Partiet saknar en officiell socialpolitisk linje, men Jurva anser det klart att de sociala förmånerna inte kan minskas. Studiestödet ligger ordentligt efter sin tid, och bostadsbidraget motsvarar inte på något sätt hyresnivån i huvudstadsregionen.

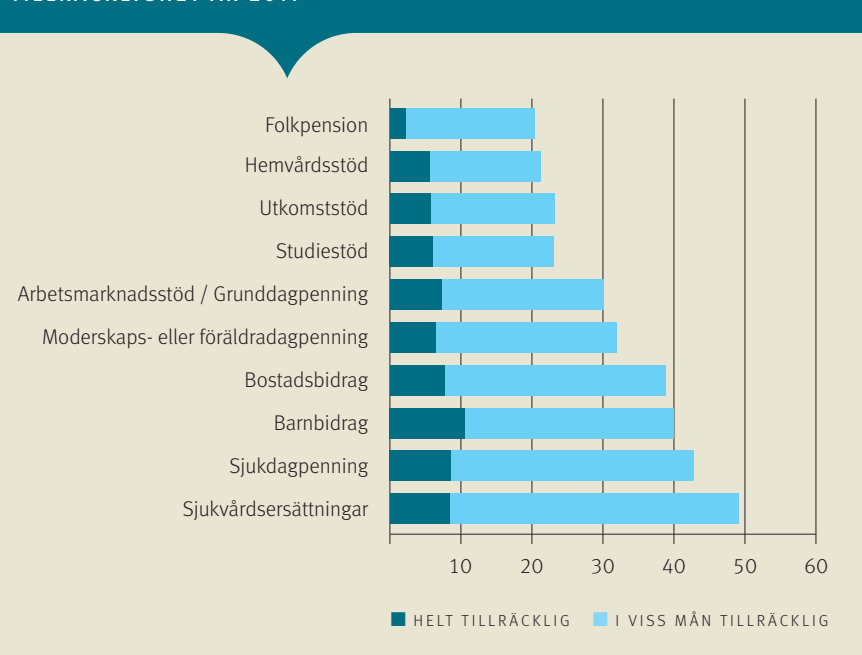
”Jag tycker att regeringens planer på att höja grundtryggheten för arbetslösa med 100 euro är ett steg i rätt riktning”, säger Jurva.

Sannfinländskheten kommer till uttryck i inbesparingsobjekten. I första hand skulle Jurva minska utvecklingsbiståndet och EU-stöden samt med större eftertryck tygla den gråa ekonomin. Hon beskriver sig själv som en ”immigrationsrealist” och anmärker att till exempel de utländska fångarna kostar samhället 29 miljoner euro per år. ■

Laura Kosonen

Översättning Kurt Kavander

FINLÄNDARNAS UPPFATTNING OM UTKOMSTFÖRMÅNERNAS TILLRÄCKLIGHET ÅR 2011

Otillräckligt!

Finländarna anser att förmånsnivåerna är otillräckliga.

MIKKO NIEMELÄ

Specialforskare
Forskningsavdelningen,
FPA

På sistone har det i den offentliga debatten i Finland rätt tämligen stor konsensus om att nivån på den sociala tryggheten – särskilt den s.k. grundtryggheten – inte längre svarar mot de uppställda målen när det gäller att garantera ekonomisk trygghet. Enligt de telefonintervjuer som forskningsavdelningen vid FPA har låtit TNS Gallup utföra är också folket ense om att förmånerna är otillräckliga (diagram). En majoritet av befolkningen anser att utkomstskyddsförmånerna på det hela taget är otillräckliga.

Åsikterna går dock klart isär i fråga om de olika förmånsslagen. Finländarna förhåller sig kritiskt framför allt till nivån på folkpensionen och stödet för hemvård av barn. Fyra av fem respondenter bedömde att dessa förmåner är otillräckliga. Över en tredjedel av respondenterna bedömde likaså att nivån på utkomststödet, studiestödet, arbetsmarknadsstödet, grunddagpenning-

en för arbetslösa samt moderskaps- och föräldradagpenningen är otillräcklig.

Kanhända något överraskande räknas bostadsbidraget, som i många kalkyler har visat sig problematiskt och som – om det är otillräckligt – har påvisats öka behovet av bl.a. utkomststöd, inte till de mer otillräckliga förmånerna i skenet av medborgaropinionen. Ändå anser bara cirka två av fem personer att bostadsbidraget är på helt eller någorlunda rätt nivå. Ungefär lika många bedömde att barnbidragen är tillräckligt höga. Sjukdagpenningen och sjukvårdsersättningarna röner allra minst kritik. Nästan hälften av respondenterna bedömde att nivån på sjukvårdsersättningarna är tillräcklig.

Kritiken gentemot förmånernas tillräcklighet har generellt sett ökat under de tio senaste åren. Exempelvis har andelen personer som anser att nivån på bostadsbidraget är tillräcklig minskat från 55 till 39 procent på tio år. Vid sidan av bostadsbidraget har kritiken ökat mest gentemot folkpensionen, studiestödet och stödet för hemvård av barn. Endast andelen personer som betraktar nivån på sjukvårdsersättningarna som tillräcklig har ökat (med en procentenhet). ■

Översättning Kurt Kavander

Det lönade sig att påverka aktivt

FPA:s ansvar och medmänskliga prägel syns i regeringsprogrammet

Att bygga upp regeringsprogram är förenat med stora förväntningar och passioner. Statsminister Jyrki Katainens regeringsprogram är inget undantag i det avseendet. Vi på FPA framförde våra synpunkter på hur den sociala trygghet som vi har hand om fungerar och hur den behöver utvecklas. Åsikterna samlades i en utvecklingsportfölj som gäller lagstiftningen och som vidarebefordrades till riksdagsgrupperna och till regeringsförhandlingarna.

FPA:s sociala ansvar och prägel av medmänsklighet syns också i programmet tack vare aktiv påverkan. Det är förstäligt att den ekonomiska situationen har lett till att många också viktiga frågor har lämnats över för vidare utredning och bedömning. När de mörkaste molnen i ekonomin har skingrats, kan vi i alla fall med fog vänta oss att många frågor som är viktiga för oss och för våra kunder ska avancera. FPA vill göra kunniga och kompetenta satsningar på dessa utredningsuppgifter.

Viktiga frågor ur FPA:s och FPA-kundernas synvinkel är löftet om att bostadsbidraget ska reformeras och strömlinjeformas. Verkställandet ska göras smidigt så att det också för kunderna är enklare att förstå hur bostadsbidraget byggs upp. Det arbete som FPA:s aktuarier har utfört syns i huvuddragen i reformen. De studerande å sin sida är säkert nöjda med att studiestödet binds till index. Båda dessa frågor fanns med i vår utvecklingsportfölj för lagstiftningen. Andra omfattande och positiva reformer är höjningar av arbetslöshetsskyddets grunddagpenning och av arbetsmarknadsstödet.

FÖRE VALET FÖRDES LIVLIGA DISKUSSIONER om det förslag som en arbetsgrupp under kanslichef Kari Välimäki lagt fram om att sjukvårdsförsäkringens betalningar som FPA sköter ska överföras till kommunernas statsandelar. Frågan togs upp också i regeringsförhandlingarna, och vi på FPA förde fram vår välmotiverade negativa ståndpunkt. Som tur var förstod de som utarbetade regeringsprogrammet, att en överföring inte hade löst några problem inom den offentliga hälsovården. Att avsluta sjukförsäkringen på det sätt som arbetsgruppen föreslagit hade begränsat kundernas

valfrihet och till och med förvärrat problemen på den offentliga sidan. Då FPA också i fortsättningen kan sköta sjukvårdsförsäkringen står framför allt kunderna som vinnare.

Inom vår hälso- och sjukvård spelar de privata tjänsterna en betydelsefull roll. Sjukförsäkringen stöder på ett kostnadseffektivt sätt medborgarnas frivilliga och förebyggande omsorg om den egna hälsan och det egna välbefinnandet. Det är en del av den finländska modellen att den offentliga och den privata sektorn ska komplettera varandra. Båda behövs, och utrymme finns för dem båda.

Sjukvårdsförsäkringen är inte huvudorsaken till den offentliga hälsovårdens problem. Alltför ofta hör man fortfarande försåtliga beskyllningar med ideologisk bakgrund utan verklighetsförankring. FPA vill tillföra diskussionen sådan kunskap som ännu bättre än förr bygger på forskning och fakta om de förmåner vi verkställer. Då kan frågorna diskuteras på ett uppriktigt sätt.

Själv hade jag gärna i regeringsprogrammet också sett en skrivning om att ersättningsnivån för läkararvodena hade höjts på det sätt som FPA föreslagit. Senast gjordes en förhöjning på mitt förslag under Holkeris regering

år 1989. Jag hoppas verkligen att den förhöjningen inte blir den sista, för ersättningsnivån är numera endast omkring 25 procent av läkararvodet.

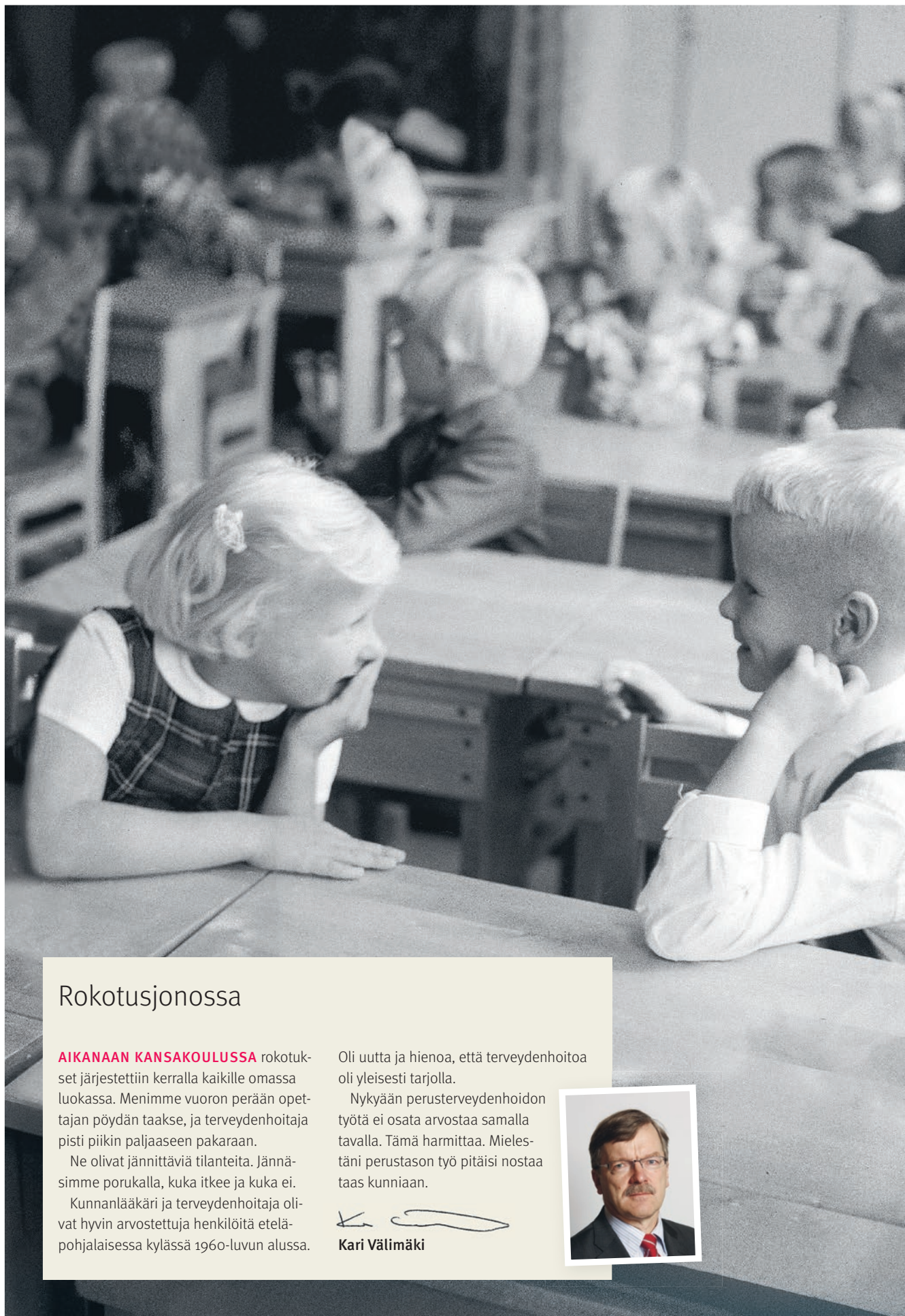
FPA SER NU med tillförsikt och beslutsamhet framtiden an och utvecklar sina funktioner i hög grad utgående från kundens perspektiv. FPA står till tjänst med mera än enbart materiellt stöd. I vårt arbete ingår ett mera djupgående psykiskt stöd samt uppbackning i människornas vardag. Medborgarnas stöd för att en sund social trygghet ska utvecklas är fortfarande starkt i Finland. Det är nästan ett löfte om att ge sig i kast med nya utmaningar och att med hjälp av ett gott och fungerande socialskydd lägga en stadig grund för att samhället ska utvecklas stabilt. ■

Helena Pesola

Skribenten är direktör på FPA.

Översättning Gunilla Bergström

Löftet att bostadsbidraget ska reformeras och strömlinjeformas är viktigt för FPA och dess kunder.

Rokotusjonossa

AIKANAAN KANSAKOULUSSA rokotukset järjestettiin kerralla kaikille omassa luokassa. Menimme vuoron perään opettajan pöydän taakse, ja terveydenhoitaja pisti piikin paljaaseen pakaraan.

Ne olivat jännittäviä tilanteita. Jännäsimme porukalla, kuka itkee ja kuka ei.

Kunnanlääkäri ja terveydenhoitaja olivat hyvin arvostettuja henkilöitä eteläpohjalaisessa kylässä 1960-luvun alussa.

Oli uutta ja hienoa, että terveydenhoitoa oli yleisesti tarjolla.

Nykyään perusterveydenhoidon työtä ei osata arvostaa samalla tavalla. Tämä harmittaa. Mielestäni perustason työ pitäisi nostaa taas kunniaan.

Kari Välimäki

Sosiaalivakuutus 4|2011 ilmestyy joulukuussa.

Aineistot 31.10. mennessä
sosiaalivakuutus@kela.fi